

Onsdagen den 25 oktober

Kl. 09.00–12.51
16.00–16.11

---

§ 1 Anmälan om vice ordförande i utskott

Förste vice talmannen anmälde att *Mats Pertoft* (MP) valts till vice ordförande i justitieutskottet under *Annika Hirvonen Falks* (MP) ledighet den 19 oktober 2017–30 april 2018.

§ 2 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2017:22 Regeringens hantering av rekommendationer från EU, IMF och OECD

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2017/18:23 till utrikesutskottet

2017/18:29 till socialutskottet

2017/18:34 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser

2017/18:27 till skatteutskottet

2017/18:30 och 33 till socialförsäkringsutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2017/18:FiU6 Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2016

Trafikutskottets betänkande

2017/18:TU3 Regelförenkling för sjöfarten

§ 5 Riksrevisionens rapport om lärdomar av flyktingsituationen hösten 2015

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU8
Riksrevisionens rapport om lärdomar av flyktingsituationen hösten 2015
(skr. 2016/17:206)
föredrogs.

Anf. 1 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den moderata reservationen. Sedan vill jag säga något kort om Riksrevisionen.

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen. Den har till uppgift att granska den verksamhet som staten bedriver. För att tala klarspråk: Riksrevisionen granskar hur regeringen, staten, använder skattebetalarnas pengar. Det är alltså viktigt att ta intryck av vad Riksrevisionen säger.

I den här rapporten ger Riksrevisionen fem särskilda rekommendationer till regeringen. Det handlar om att förvarstagande ska vara ändamålsenligt för situationen. Det handlar om att det behövs en mer generell översyn av det regelverk som tillämpas. Syftet är, som vi ser det, att få ett fungerande återvändande, och här behövs en skärpning. Riksrevisionen är tydlig här.

Vi moderater ser också ett behov av förbättrade riskbedömningar, vilket också Riksrevisionen gör. Dessa bedömningar, som görs hos Migrationsverket, har också diskuterats livligt, och det är uppenbart att de här riskbedömningarna i dag är för dåliga eftersom många personer avviker och går under jorden. På fem år beräknas närmare 50 000 personer göra detta. Det är nu vi börjar tala om skuggsamhället.

Vi moderater menar också slutligen att det behövs fler förvarsplatser. Det är totalt oacceptabelt att personer inte sätts i förvar på grund av att det saknas plats. Det är lite märkligt att det nordligaste förvaret finns i Gävle. Detta skapar stora problem för norra Sverige. Därför behöver vi minst ett nytt förvar där.

Jag tycker att det är mycket anmärkningsvärt att regeringen inte under åren som gått har tagit tag i förvarsfrågan när det gäller behovet av ett utökat regelverk, förbättrade riskbedömningar och fler platser.

En viss förstärkning har gjorts, men i allt väsentligt har den avsett övergång från tillfälliga platser till ordinarie platser, det vill säga att den egentliga ökningen är alltför liten för att svara mot behovet. Kan denna handlingsförlamning bero på att man inte är överens inom regeringen? Kanske kan vi få ett svar från regeringspartierna i dag.

Anf. 2 PAULA BIELER (SD):

Fru talman! Vi är här för att debattera och diskutera vilka lärdomar man kan dra av flyktingkrisen, som den kallas, 2015 med anledning av Riksrevisionens skrivelse och regeringens svar på denna skrivelse.

Inledningsvis vill jag, eftersom det redan har yrkats bifall till reservation 1, yrka bifall till reservation 2.

I den granskningsrapport som har kommit från Riksrevisionen lyfts, precis som Maria Abrahamsson nyss var inne på, en hel del punkter där man faktiskt borde ha kunnat agera på något annat sätt. Det är uppenbart

att det finns, eller åtminstone fanns, brister i hur regeringen och myndigheter agerade hösten 2015. För oss som har varit engagerade i frågan under lång tid är detta inga nyheter. Skulle man ha diskuterat flyktingpolitiken, asylpolitiken och migrationspolitiken i stort hade det funnits betydligt mer att uppmärksamma, men det tänker inte jag göra här och nu, utan jag tänker fokusera på den rapport som har kommit, på de rekommendationer som har givits från Riksrevisionen och på de områden där vi inte tycker att regeringen gör tillräckligt mycket.

Vi har i en följdmotion fyra separata yrkanden. Det första handlar om ett kapacitetsanpassat mottagande. Det är uppenbart att det mottagande-system vi har i Sverige inte kan ta emot hur många som helst. Det har blivit uppenbart, tack och lov, för troligtvis samtliga i den här kammaren de senaste åren. Det är också uppenbart att man bör låta det här ta mer plats när det gäller hur vi utformar vår migrationspolitik.

Jag tyckte att det var intressant att läsa hela granskningsrapporten eftersom man där talar även om den flyktingsituation som rådde i början av 90-talet, då man fattade ett antal tuffa beslut och faktiskt redan då insåg att det finns begränsningar i vad vi kan göra. Vi bör ha en bättre beredskap. Vi bör kunna sätta in olika former av stoppmekanismer tidigare om det behövs. Vi bör också ha ett helhetsgrepp när vi diskuterar mottagande. Det har som bekant tappats bort någonstans på vägen sedan 90-talet.

Ett konkret förslag på vad man skulle kunna göra för att förbättra möjligheterna är att se till att Migrationsverket, som inte bara redan nu sysslar med prognoser för framtiden utan också faktiskt handhar kontakt med kommuner och handhar egna boenden, tydligare för en dialog och har ett informationsutbyte med regeringen kontinuerligt om hur prognoserna sammanfaller med den faktiska kapaciteten. Då kan man dra i nödbromsen betydligt tidigare än vad som skedde. Nu gjorde man det först när vi hade en situation då personer inte hade någonstans att ta vägen och vi inte ens kunde registrera dem när de kom över våra gränser. Det är uppenbart att informationen fanns men inte nådde fram, och det kan man inte acceptera.

Det har också varit uppenbart att informationsflödet inte bara mellan Migrationsverket och regeringen utan överlag bland de olika myndigheter som är involverade i mottagandet och som på något sätt har ansvar för olika delar inte har fungerat optimalt. Det samordnande ansvaret har också varit otydligt. Vi har en situation där vissa länsstyrelser har kickat igång och sagt att det är en krissituation just nu och börjar arbeta med sitt krisberedskapssystem, medan andra har tyckt att man kan fortsätta hantera situationen på vanligt vis.

Det bör finnas en tydlig ordning där en situation som identifieras som ett krisläge ska rapporteras uppåt och fortsätta uppåt ända tills någon säger: Okej, nu har vi koll på den här situationen och för det vidare ned till övriga myndigheter. Då kan alla vara med på samma läge och det finns en tydlig ansvarskedja. Vilka har ansvar, vem definierar när det är krisläge och hur ser man till att alla som arbetar på motsvarande nivå inom samma omfattning faktiskt gör det på samma sätt? Där finns det uppenbara brister, och där finns det något som man kan ta till sig och agera på.

Ett område som vi inte håller med vare sig regeringen eller Riksrevisionen om och som senare i dag kommer att debatteras och fattas beslut om är vad man ska göra gällande själva mottagandet. Senare i dag kommer vi att besluta, tyvärr, i riksdagen om att plan- och bygglagen ska förändras så

att man snabbare i akuta lägen ska kunna uppföra tillfälliga boenden eller andra boenden för att helt plötsligt ta emot väldigt många människor som kommer hit.

Det är en ordning som inte är hållbar på sikt. Det är en ordning som, enligt vår bedömning, inte kommer att fungera väl i samhället eller tas emot på ett bra sätt. Det är också en kostsam ordning.

Vi måste självklart ha en krisberedskap för att hantera om ett av våra grannländer drabbas av ett plötsligt krisläge och vi får ett stort, plötsligt, inflöde av personer som behöver någonstans att ta vägen. Vilka fastigheter ska kunna nyttjas på vilket sätt? Vilka är redo att finnas där med extra rum?

Om vi ska ha boenden för att hantera en sådan situation ska de vara i egen regi hela tiden och kanske kunna nyttjas på ett annat sätt. Vi har ett yrkande som syftar på just det, nämligen att Migrationsverket ska ha ansvar för alla boenden i egen regi, och det ska finnas en beredskapsplan för hur de ska nyttjas och hur vi ska ta det ansvaret. Vi vill inte se några förändringar i lagstiftningen gällande hur man snabbt ska kunna uppföra nya fastigheter eller bostäder.

Det sista vi yrkar på i vår följdmotion handlar om hur personer som kommer till vår gräns ska hanteras, om det kommer många på en och samma gång. Maria Abrahamsson var inne på det här med förvar. I granskningsrapporten nämns förvar i samband med att det var många människor som kom hit. De hann inte registreras och inhystes i lokaler i flera dygn i väntan på att över huvud taget komma in i systemet. Det aktualiserade den lagstiftning vi har när det gäller förvar, hur länge man får hålla personer i förvar och under vilka omständigheter.

Lagstiftningen behöver säkerligen ses över i fråga om förvar i stort. Vi tycker till exempel att möjligheten att använda förvar bör nyttjas i större omfattning på andra områden. Men när det gäller just ankomst till Sverige driver vi frågan om transitzoner vid våra gränser. Ingen person som saknar giltiga handlingar, såväl id-handlingar som handlingar som styrker att man redan på förhand har en säkerställd uppehållsrätt i landet, ska kunna komma in i landet utan att ha passerat en transitzon, registrerats där och fått ett ärende öppnat, så att man får motsvarande handlingar. Man får någon form av identitetshandlingar, någon form av uppehållsrätt. Det må vara som asylsökande eller något annat.

Det ska inte vara möjligt att komma in i Sverige utan giltiga handlingar. Man ska i så fall vara i en transitzon. Och det ska inte behöva räknas som att man tas i förvar.

Anf. 3 CARINA OHLSSON (S):

Fru talman! Vi debatterar nu regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport *Lärdomar av flyktingsituationen hösten 2015 – beredskap och hantering*. Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande 8 och avslag på reservationerna.

Riksrevisionens samlade bedömning är att regeringen och Regeringskansliet följde förberedda rutiner och att de tillämpade en övad organisation för krishantering. Samtidigt är den övergripande bedömningen att beredskapen brast i vissa avseenden, vilket föregående talare har tagit upp. Migrationsverket och andra myndigheter var inte tränade för att samverka med varandra vid en så stor och komplex händelse som flyktingsituationen

utgjorde. Man hade till exempel inte övat mellan 2011 och 2014. Det lyfter Riksrevisionen upp i sin rapport.

Bedömningen var dock att Migrationsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i huvudsak lyckades fullfölja sina kärnuppdrag under flyktingsituationen. Samhället klarade i stort sett av att ta emot och ordna tak över huvudet för det stora antalet asylsökande.

Svårigheterna utgjordes inte av brister hos enskilda myndigheter utan berodde främst på hinder i regelverk, brister i samhällets samlade kapacitet och bristande samverkan. Migrationsverket hade i flera år utvecklat sin beredskap för ett stort antal asylsökande, men arbetet hade till stora delar skett inom den egna organisationen.

En central och kritisk fråga när det gäller beredskapen för mottagande av asylsökande handlade om boendekapaciteten, vilket föregående talare också har tagit upp. I oktober 2015 höjde Migrationsverket ambitionen till 16 000 asylsökande i veckan – i dagsläget har man nästan glömt att det såg ut på det sättet på hösten för två år sedan, trots att det är så nära inpå. Riksrevisionen bedömer dock att planen inte innehöll åtgärder som kunde förväntas leda till så hög boendekapacitet på så kort tid i verkligheten. Det berodde inte minst på att boendekapaciteten begränsades av faktorer som låg utanför Migrationsverkets kontroll, till exempel upphandlingsregelverk.

I likhet med utvärderingar av andra kriser och extraordinära situationer framgår det att myndigheter tenderar att fokusera på sitt eget kärnuppdrag i en krissituation, ofta på bekostnad av samverkan med andra aktörer.

Fru talman! Migrationsverket prioriterade hösten 2015 att registrera och ordna boende åt asylsökande. Samtidigt prioriterades andra arbetsuppgifter ned. Det innebar ökad arbetsbelastning och förlängd vistelsetid i de senare skedena av asylprövningen. Det märker vi också nu. Det har alltså medfört att ett stort antal personer vistas i landet under delvis oklara rättsliga förhållanden.

Riksrevisionen instämmer i Migrationsverkets bedömning om att tillgången till boenden utgjorde ett reellt kapacitetstak för samhällets förmåga att uthålligt ta emot ett stort antal asylsökande. Ändå lyckades det svenska samhället som helhet ordna tak över huvudet för 163 000 människor på ett år.

I november 2015 infördes inre gränskontroller, och antalet asylsökande minskade successivt. Riksrevisionen bedömer att ett fortsatt inflöde av asylsökande på samma nivåer som i månadsskiftet mellan oktober och november hade lett till att myndigheter och kommuner knappast hade kunnat efterleva samtliga gällande författningar som syftar till att värna om liv, hälsa och rättssäkerhet.

Migrationsverkets och kommunernas omfattande insatser var en förutsättning för att detta skulle lyckas. Och Migrationsverkets beslut om för tätning och sänkta kvalitetskrav vid boenden var rimliga i den situationen.

Den förra regeringen införde visserligen vissa lättnader i plan- och byggförordningen, men dessa trädde inte i kraft i det mest akuta skedet utan kom senare. Det hjälpte alltså inte i just det läget.

Regeringen gav Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att utreda hur upphandlingsreglerna skulle hanteras i en brådskande situation. Men först den 1 november 2015 kunde Upphandlingsmyndigheten redovisa hur reglerna kunde tillämpas. Och det var för sent, med tanke på läget.

Prot. 2017/18:23

25 oktober

-----

*Riksrevisionens
rapport om lärdomar
av flyktingsituationen
hösten 2015*

Resurserna var också otillräckliga för myndigheterna när det gäller att fatta individuella förvarsbeslut inom den lagstadgade sextimmarsfristen, vilket också har tagits upp av tidigare talare. I den tillfälligt upprättade väntsalen i Malmömässan uppstod därmed en situation som av asylsökande kunde upplevas som ett frihetsberövande. Oklar ansvarsfördelning mellan Migrationsverket och polisen för kontroll av in- och utpassering från Malmömässan kan också ha bidragit till detta.

Malmömässan var inte avsedd för boende, men i brist på alternativa boenden kom migranter att vistas där längre tid än planerat. Det saknades dock bättre boendeanternativ. Det fanns helt enkelt inga alternativ.

Fru talman! Migrationssituationen hösten 2015 innebar att Sverige ställdes inför stora utmaningar och påfrestningar som i många hänseenden var unika. Det ställs stora krav när olika verksamheter måste anpassas mycket snabbt. Samverkan, samordning och ett ledarskap för en gemensam inriktning blir i en sådan situation helt nödvändiga. Det är positivt att regeringen avser att beakta Riksrevisionens bedömningar och arbeta vidare med Riksrevisionens rekommendationer för hantering av frågor om ansvar och analys.

I utredningen *Att ta emot människor på flykt – Sverige hösten 2015* kartläggs händelseförloppet och utifrån det analyseras regeringens, de statliga myndigheternas, kommunernas och landstingens ansvar och beredskap inför situationen samt deras och civilsamhällets hantering av situationen. Detta betänkande bereds inom Regeringskansliet.

Vi kommer självklart att följa regeringens arbete med att dra lärdom av flyktingsituationen 2015. Där utgör utredningen en viktig del. Vi konstaterar att till exempel reglerna om överprövning av upphandlingsbeslut ändrades 2016, och därmed har rättsläget förtydligats. Förändringar i plan- och bygglagen ska också kunna förenkla hanteringen vid ett akut skede.

Vi anser att regeringen tar de steg som behövs för att möta den kritik som kommer från Riksrevisionen. Därför tycker vi att det saknas skäl för att göra ett tillkännagivande med anledning av Riksrevisionens bedömning.

Överläggningen var härmed avslutad
(Beslut fattades under § 15.)

§ 6 Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU9
Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar (prop. 2016/17:216)
föredrogs.

Anf. 4 ARON MODIG (KD):

Fru talman! Fokus för den här debatten är ju socialförsäkringsutskottets betänkande nr 9 *Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar*.

I den proposition som ligger till grund för betänkandet föreslår regeringen bland annat en höjning av både av underhållsstödet för barn som äldre än 15 år och av grundavdraget för den som är underhållsskyldig.

Det här är förslag aviserades av regeringen redan i budgetpropositionen för 2017. Eftersom Kristdemokraterna motsatt sig förändringarna såväl i förra årets skuggbudget som i årets är det naturligt att vi också följer upp den hållningen nu när regeringen kommer med skarpa förslag.

Vi vill alltså avslå både den föreslagna höjningen av underhållsstödet för barn äldre än 15 år och den föreslagna höjningen av grundavdraget för den underhållsskyldige. Jag vill därför inledningsvis yrka bifall till reservationen i betänkandet.

Fru talman! Jag ska ta det hela förslag för förslag och börjar med den föreslagna höjningen av underhållsstödet. Skälen till att vi vill avslå detta i är huvudsak två. Det viktigaste är att vi från Kristdemokraternas sida ser att det finns bättre sätt än den väg som regeringen väljer för att stärka barnfamiljernas ekonomi, framför allt för att stärka ekonomin för de föräldrar och familjer som är i en utsatt situation.

Vi har flera förslag till detta i vår skuggbudget. Jag ska nämna de två viktigaste.

Vi har i vår budget ett förslag om ett jobbskatteavdrag för föräldrar som skulle ge alla arbetande föräldrar – sammanboende eller ensamstående – en skattesänkning på 500 kronor per månad.

Vi har också föreslagit en rejäl höjning av den barnrelaterade delen i bostadsbidraget. Höjningen gynnar träffsäkert de familjer som har de minsta ekonomiska marginalerna. Vi har helt enkelt valt en annan väg.

Ett ytterligare skäl är att det finns en risk att höjningen av underhållsstödet kan leda till att incitamenten minskar för föräldrar att själva komma överens sinsemellan om underhållsbidrag.

Underhållsstödet är ju inte ett bidrag i vanlig ordning, utan det är tänkt som ett tillfälligt stöd där staten tar över en förälders ansvar efter en separation om paret inte själva kommer överens om den gemensamma försörjningen av barnen.

Varje sådant fall måste dock ses som ett misslyckande, och målsättningen bör vara att föräldrarna själva ska ta det ekonomiska ansvaret för sina barn. Därför bör också underhållsstödet utformas i enlighet med detta. Vi menar att det här är ett steg i fel riktning.

Det ska dock i sammanhanget sägas att flera förändringar till det bättre har gjorts under de senaste åren. Inom ramen för alliansregeringen medverkade vi exempelvis till att de samarbetsamtal som kommunerna är skyldiga att tillhandahålla numera även tar upp ekonomiska frågor rörande barnet.

Men vi välkomnar också att den nuvarande regeringen har infört en regel om att underhållsstöd, som huvudregel, numera inte utgår om den underhållsskyldige visar att denne under sex månader i följd återbetalar rätt belopp till Försäkringskassan.

Vi välkomnar även att Försäkringskassan har fått ett utökat uppdrag att informera föräldrar i frågor om underhållsstöd och underhållsbidrag.

Likväl menar Kristdemokraterna att den höjning av underhållsstödet som genomfördes för bara två år sedan, tillsammans med den nu aktuella höjningen och den i budgetpropositionen för 2018 aviserade ytterligare

höjningen, riskerar att leda till att färre föräldrar anstränger sig för att själva komma överens om en lösning som är rätt för dem.

Det är i sådana fall olyckligt eftersom det sannolikt försvårar samarbetet mellan föräldrarna. Men det är också olyckligt utifrån den slutsats som bland annat drogs av den så kallade Särlevandeutredningen från 2011, alltså att barn till särlevande föräldrar i genomsnitt skulle ha det betydligt bättre om föräldrarna frivilligt kommer överens om underhållsbidrag i stället för att använda sig av det statliga underhållsstödet.

Fru talman! Jag går då över till propositionens förslag om att höja grundavdraget för underhållsskyldiga. Det är väl delvis att se som en följd av de föreslagna höjningarna av underhållsstödet, och eftersom vi säger nej till dessa är det naturligt att vi också säger nej till höjningen av grundavdraget.

Men vid sidan av detta ska det också framhållas att den föreslagna höjningen av grundavdraget ytterligare försvagar principen om föräldrarnas ansvar för sina barns försörjning.

Kristdemokraterna anser – precis som Sveriges advokatsamfund och Förvaltningsrätten i Malmö ger uttryck för i sina remissvar – att förslaget är mindre förenligt med de goda lagändringar som på senare tid har genomförts med syftet att underhåll i första hand ska regleras direkt mellan föräldrarna.

Avslutningsvis innehåller ju propositionen också ett förslag om att höja inkomstgränsen för barn utan att det påverkar underhållsstödets storlek. Det är en förändring som Kristdemokraterna välkomnar. Att ungdomar får möjlighet att i större utsträckning sommarjobba och extrajobba är enbart positivt.

Jag vill därför yrka bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 5 MARIE OLSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9 om ändring i socialförsäkringsbalken när det gäller åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar. Därmed yrkar jag också avslag på reservationen.

Underhållsstödet är ett stöd till barnet. Stödet förskottas från det offentliga till den förälder som barnet bor hos om den bidragsskyldige föräldern av olika anledningar inte kan fullgöra sin underhållsskyldighet. Underhållsstödet garanterar att barn med föräldrar som inte bor ihop får ett visst bidrag till sin försörjning och kompenserar barnet för ett uteblivet underhåll.

Vi höjde underhållsstödet senast 2015 med 300 kronor per månad så att det nu ligger på 1 573 kronor per månad. Grunden är att föräldrarna själva ska komma överens om att betala underhåll för sina barn. Underhållsstödet är till för de fall där den underhållsskyldige föräldern inte betalar underhållsbidrag eller betalar ett belopp som är lägre än 1 573 kronor.

Fru talman! Jag tror att vi alla vet att barns behov varierar i takt med åldern. Det är också därför som vi föreslår att underhållsstödet differentieras och delas upp i två åldersgrupper, 0–14 år och 15 år och äldre. Förslaget är att höja underhållsstödet med 150 kronor per månad till 1 723 kronor för dem som är 15 år och äldre.

En differentiering av underhållsstödet har flera fördelar. Dels tydliggör det att barns behov är olika, dels motsvarar det bättre de faktiska kostnaderna för barn i olika åldrar. Förslaget förbättrar också för ekonomiskt utsatta barn eftersom utsattheten är beroende av storleken på vilket ansvar hushållet har för försörjning.

För att höjningen av underhållsstödet inte ska medföra att den bidragsskyldige föräldrarnas betalningsbelopp blir alltför högt föreslås samtidigt en höjning av grundavdraget. Trots höjningen av underhållsstödet 2015 har grundavdraget inte höjts sedan 2006.

Flera utredningar har visat att bidragsskyldiga föräldrar är en ekonomiskt utsatt grupp. Många av de bidragsskyldiga föräldrarna lever under knappa förhållanden och klarar inte sin betalningsskyldighet. En höjning av grundavdraget skulle därför få som effekt att skuldsättningen minskar och leda till en förbättrad ekonomisk situation för bidragsskyldiga föräldrar med de lägsta inkomsterna. Förslaget är därför att grundavdraget höjs från 100 000 kronor till 120 000 kronor.

Samtidigt föreslår vi även en höjning av beloppet för barns inkomster som inte påverkar underhållsstödets storlek. Beloppet ligger nu på 48 000 kronor per år och har inte ändrats sedan 1997. Förslaget är att det ska höjas till 60 000 kronor per år. Det vill vi göra för att uppmuntra ungdomar att få erfarenhet av arbetsmarknaden genom att sommarjobba och ha lite jobb vid sidan av studierna utan att detta påverkar underhållsstödet förrän de kommer över beloppet 60 000 kronor.

Anf. 6 HELENA BONNIER (M):

Fru talman! Det nuvarande systemet med underhållsbidrag och underhållsstöd fungerar i dagsläget inte tillräckligt bra. De förändringar som genomfördes för inte så länge sedan och de förändringar som nu föreslås av regeringen är inte tillräckliga. Därför vill vi i Moderaterna i stället se ett system som kräver att föräldrar tar ett tydligare personligt ansvar för sina barns ekonomi. Detta skulle gynna alla inblandade, såväl föräldrar som barn. Men framför allt skulle det som sagt gynna barnen, vilket är viktigt att understryka.

Dagens modell innebär att underhållet till barn med separerade föräldrar inte i tillräckligt stor utsträckning motsvarar de belopp som barnen har rätt till om reglerna om underhållsbidrag hade följts. I stället har det högsta beloppet i underhållsstödet kommit att uppfattas som norm för underhållet, vilket inte var avsikten från början.

Detta har medfört att så många som fyra av tio barn inte får det underhållsstöd som de har rätt till om reglerna för underhållsbidrag efterföljs. Det innebär att de barn som befinner sig i de allra mest utsatta ekonomiska situationerna skulle ha haft rätt till 1 000 kronor mer i månaden, om rätt underhåll hade utbetalats.

Fru talman! Med regeringens föreslagna förändringar kan stödet till de mest utsatta barnen öka, vilket naturligtvis är positivt. Vi står därför i detta skede bakom regeringens förslag i propositionen. Men det är inte tillräckligt, eftersom det grundläggande problemet med systemets utformning kvarstår. De förändringar som regeringen föreslår gör inget åt problemet med föräldrar som inte tar det ekonomiska ansvaret fullt ut.

Med två olika modeller skapas ekonomiska incitament för föräldrar att välja det ena eller det andra sättet med många gånger helt olika, ofta negativa, konsekvenser för barnens ekonomiska situation. Det nuvarande regelsystemet riskerar också att verka konflikt drivande, då föräldrar förväntas ta ansvar för underhållet själva, något som kan vara svårt för föräldrar som precis har genomgått vad som många gånger kan vara en lång och uppsplitande separation. Just denna konfliktrisk är någonting som också flera av landets kvinnojourer har varnat för.

För att minska riskerna för konflikter mellan separerade föräldrar och för att förbättra den ekonomiska situationen för utsatta barn föreslår Moderaterna därför i en egen motion att en utredning ska tillsättas i syfte att ta fram ett förslag som ersätter det nuvarande systemet med en modell som innebär att fler föräldrar betalar underhåll som motsvarar den egna levnadsstandarden eller den taxerade inkomsten.

Givetvis är det önskvärt att föräldrarna själva kommer överens om storleken på underhållet. I den händelse de inte kan göra det vill vi se en mer objektiv och förutsebar beräkning av underhållets storlek, som bygger på att en viss i förväg bestämd procent av den frånvarande förälderns inkomst går till barnet.

Försäkringskassan skulle då ges i uppdrag att administrera detta nya underhåll, beräkna underhållets storlek, betala ut det till boendeföräldern och kräva motsvarande summa från den frånvarande föräldern. En garanterad lägstanivå ska naturligtvis också gälla i fortsättningen och utgå i de fall då föräldrar helt saknar inkomst eller har mycket låga inkomster.

Denna modell skulle minska risken för ekonomiska konflikter mellan föräldrarna, gynna barnen, öka systemets förutsägbarhet samt öka incitamenten för växelvis boende. Inte obetydliga jämställdhetsvinster skulle också följa av ett sådant system.

Anf. 7 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi i Sverigedemokraterna i detta läge ställer oss bakom proposition 216 om åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga. Jag yrkar bifall till socialförsäkringsutskottets förslag i betänkande nr 9.

Givetvis instämmer även jag i vad tidigare talare har framfört här i dag. Utgångspunkten måste självklart vara att föräldrar tar sitt ansvar och betalar underhållsbidraget utan att staten och Försäkringskassan ska behöva gå in som mellanhand och betala underhållsstöd. Här behöver mer göras, så som tidigare talare också har sagt, för att öka föräldrarnas ansvar. Det bästa vore givetvis om föräldrar kan komma överens om underhållsbidrag så att staten inte alls behöver gå in med underhållsstöd.

Samtidigt måste barnens bästa vara utgångspunkten. Barnet eller barnen i fråga ska inte komma i kläm och drabbas på grund av att ekonomin ibland inte räcker till hos den bidragsskyldiga eller att den bidragsskyldiga föräldern helt enkelt vägrar att betala. Med denna utgångspunkt är underhållsstödet viktigt, och det är bra att det finns. Det är bra att det nu i och med ett ökat bidrag till dem som är över 15 år blir mer anpassat efter de behov som finns och de ökade behov som kan uppstå med ökad ålder.

Vi är likt utskottet även positiva till regeringens förslag om höjt förhållsbelopp för ungdomars egna inkomster innan underhållsstödet mins-

kas, alltså det som ungdomar själva får tjäna i lön utan att nivån på underhållsstödet påverkas. Liksom utskottet konstaterar vi också att förslaget enbart är en anpassning till den pris- och kostnadsutveckling som har skett sedan underhållsstödet infördes 1997.

Givetvis får underhållsstödet inte utgöra ett hinder för att kunna delta på arbetsmarknaden på samma villkor som ungdomar utan underhållsstöd. Det är av stor vikt för ungdomar att de kan få möjlighet att utöka sin arbetstid utan att detta underhållsstöd påverkas.

Under den allmänna motionstiden har vi också lämnat in en motion med förslag om att se över hur detta system kan utformas så att underhållsstödet kan ses över årligen, hur nödvändiga höjningar kan göras och hur det också kan kopplas till faktisk inflation och följa prisutvecklingen så att det inte blir sådana eftersläpningar så som att vissa uppdateringar inte har gjorts sedan 1997.

Detta förslag kommer att behandlas i socialförsäkringsutskottet senare under hösten. Mot bakgrund av det har vi skrivit ett särskilt yttrande till detta betänkande, även om vi i dagsläget står bakom propositionen och förslaget i betänkandet.

Anf. 8 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! Vi behandlar i dag ett ärende som jag och Centerpartiet faktiskt anser är ganska bra. Och när jag säger ”ganska bra” menar jag att det är bra när man föreslår mer pengar till boföräldern, som det kallas. Detta är bra. Å andra sidan blir det väldigt krångligt, och risken är stor att de pengar som ska gå till barnet hos boföräldern faktiskt uteblir på grund av krångligheten i förslaget.

I regeringens proposition framgår att vissa remissinstanser också har synpunkter och pekar på några svårigheter i det hela.

Det första problemet är att den reglering som kom redan den 1 april förra året och som innebär att föräldrarna själva ska reglera underhållsstödet sinsemellan inte fungerar.

Det andra man pekar på är att de inkomster som ligger till grund för det beslut som man ska ha när man betalar pengarna ska hämtas från ett skattetillfälle för nästan två år sedan. Det innebär en eftersläpning.

Det tredje problemet som man visar på är att denna eftersläpning faktiskt drabbar både boendeföräldern, som går miste om pengar, och den som är underhållsskyldig, som står utan pengar då man får betala för mycket. Detta är ett problem.

Särlevandeutredningen, som Helena Bonnier refererade till, lämnade redan i juni 2011 ett betänkande med ett förslag på hur man skulle lösa de här problemen civilrättsligt mellan föräldrarna, vilket var väldigt viktigt. Då framgick det att man behövde få ett stöd för att klara av att diskutera dessa ekonomiska förhållanden vid en separation. Vi vet alla att just diskussionen om pengar inte alls är så lätt vid en separation. Den kan ställa till med större problem än separationen är avsedd att göra. Det här är någonting som inte alls kommer fram i dagens betänkande. Det finns alltså i det här förslaget inte någon talan om samtalsstöd vid diskussion om pengarna.

Med anledning av beslutet i april 2016 att man skulle reglera underhållsstödet själv skickade Försäkringskassan för någon månad sedan ut brev till föräldrar. Där stod det att föräldrarna skulle sköta det här själva

om den ersättningsskyldige föräldern hade klarat av att betala in pengarna i rätt tid till Försäkringskassan under sex månader. Det betydde att föräldrar som inte haft någon kontakt med varandra på flera år helt plötsligt skulle ta kontakt med varandra. Det ställde till stora problem för vissa föräldrar. Det var väldigt många som hörde av sig till mig, och jag vet att även socialförsäkringsministern blev uppvaktad av föräldrar som tyckte att detta var ett problem. Nu menar man att det ska fungera också i det här sammanhanget, vilket är helt otroligt.

På den fråga jag ställde till ministern med anledning av detta svarade hon att syftet med det nya förslaget givetvis inte var att man skulle oroa föräldrar. Självklart skulle ministern följa upp hur de här kontakterna mellan föräldrarna skulle gå till och hur man skulle få sin ersättning vid rätt tid. Jag hoppas verkligen att ministern gör det, inte minst med tanke på det förslag som nu ligger.

Att inkomsten härrör från skattetillfället två år tillbaka innebär problem med eftersläpning. Det handlar både om att få för mycket och om att få för lite pengar. I det här sammanhanget behöver vi väl också påpeka att det vore bra mycket bättre om det gällde den exakta summan vid det tillfället och om man var snabbare med att ändra den utbetalning som skulle ske. Det hoppas jag att regeringen tar hänsyn till.

Det här skulle minska administrationen vid Försäkringskassan, påpekar man. Det är någonting som jag och Centerpartiet ifrågasätter, för det förefaller som att det skulle bli ännu större problem med att få sina pengar vid rätt tid, och då kommer Försäkringskassan att få ännu mer att göra med att räkna ut detta.

Fru talman! Jag vill framhålla att Centerpartiet naturligtvis tycker att det är bra och oerhört viktigt att man får mer pengar för de barn som man har hand om, liksom att nivån på barnens inkomster höjs. Det här är angelägna saker, och vi ställer oss bakom förslaget. Men vi tycker naturligtvis att det behövs mycket mer. Därför återkommer vi i frågan när vår motion behandlas senare under hösten, för där har vi mycket bättre förslag att komma med.

Anf. 9 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (L):

Fru talman! Häromveckan hade vi den första frostnatten hemma på småländska höglandet. Det resulterade i att jag började rota i mina garderober efter vinterkläderna, och jag tror inte att jag var ensam om det. Jag tror att vi var många som djupdök i de olika garderoberna och lådorna. När tonårssonen kom hem och provade sina kläder var jag inte förvånad när varken jackan eller vinterkängorna längre passade. Barn växer fort och behöver nya kläder ofta. Ju större de blir, desto fortare går det och desto dyrare blir det, kan jag lova er. Om man är ensamstående med barn är det här en jättestor kostnad som gräver ett stort hål i hushållsbudgeten.

De flesta barn har två föräldrar, och då är båda föräldrarna försörjningsansvariga för barnet. I den bästa av världar kan föräldrarna själva komma överens. De kan dela upp kostnaden sinsemellan för sina gemensamma barn. Men tyvärr fungerar det inte alltid så. Lyckliga skilsmässor låter bra, men de är sällsynta. Särskilt den första tiden efter separationen är det ofta svårt att kommunicera. Separationen sliter, och de ekonomiska frågorna är jättejobbiga att reda ut. Man kan helt enkelt inte kommunicera.

Om den ena föräldern inte betalar underhåll för sitt barn och fullföljer detta har man möjlighet att få underhållsbidrag från Försäkringskassan. Underhållsbidragets summa är ofta styrande för vad den underhållsskyldiga föräldern betalar till den andra föräldern. Så var det inte tänkt från början, men så har det blivit. Hitintills har underhållsstödet varit detsamma oavsett barnens ålder. Men som jag sa tidigare vet jag av egen erfarenhet att barnen blir dyrare ju äldre de blir. Det handlar inte bara om kläder och skor, utan även om mat, fritidsaktiviteter och andra saker som kostar mer. Detta gör att vi från Liberalerna tycker att åldersdifferentiering av underhållsstödet är bra. Vi ställer oss bakom förslaget. Därmed yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 7 Reglerna om finansiering av kärnavfallshanteringen

Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU2
Reglerna om finansiering av kärnavfallshanteringen (prop. 2016/17:199)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 Elberedskapsavgift

Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU9
Elberedskapsavgift (prop. 2016/17:201)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen vid tillströmning av asylsökande

Civilutskottets betänkande 2017/18:CU3
Undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen vid tillströmning av asylsökande (prop. 2016/17:195)
föredrogs.

Anf. 10 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Vi står här i dag och ska diskutera det förslag som regeringen har lagt fram om att införa ett speciellt bemyndigande för regeringen att kunna tillämpa vid situationer som den vi såg 2015, när ett stort antal asylsökande sökte sig till Sverige och det fanns ett stort behov av tillfälliga bostäder för dessa personer. I det förslag som läggs fram handlar det om

Prot. 2017/18:23
25 oktober

-----
*Åldersdifferentierat
underhållsstöd och
höjt grundavdrag
för bidragsskyldiga
föräldrar*

*Undantag från vissa
bestämmelser i
plan- och bygglagen
vid tillströmning av
asylsökande*

att möjliggöra att tillfälliga anläggningsboenden kan inrättas i lokaler, bostadsrättsföreningar, hyresrätter och nya bostäder. Samtidigt kan man då kringgå en rad bestämmelser i plan- och bygglagen. Man kan kringgå allmänhetens intressen, överklagandemöjligheter, omgivningskraven och brandsäkerheten, och byggnaden kan tas i bruk innan byggnadsnämnden gett sitt slutgiltiga besked.

På det sättet både kringgår man allmänhetens intressen och kör även över det kommunala självbestämmandet. Min fundering är om det är regeringens inställning att flyktingpolitiken i alla lägen ska gå före allmänhetens och kommunernas intressen.

Det nämns att man i speciella undantagsfall ska kunna kringgå allmänhetens intressen. Men tittar man närmare på förslaget kan man se för vilka nivåer regeringen säger att det ska bli aktuellt. Man nämner till exempel över ungefär 40 000 asylsökande på ett år.

Går vi tillbaka historiskt ser vi att det är väldigt många år som vi har legat över den nivån eller i väldigt stor närhet till den. Det innebär att detta förslag i allra högsta grad kan bli ett permanent beviljande från regeringen att kringgå allmänhetens intressen.

Det skulle möjliggöra att nya byggnader läggs i anslutning till din egen bostad utan att du själv har kunnat påverka det. Det skulle samtidigt gälla under en väldigt lång tid. Man talar om att bemyndigandet ska gälla i tre år. Men ett bemyndigande kan alltid förlängas. Så kan det fortsätta under en väldigt lång tid.

Det är såklart allvarliga förslag från regeringen som man verkligen ska fundera länge över innan man går in och beviljar. Det är också det som Sverigedemokraterna känner en stor oro inför.

I samband med den extrema asylvågen under 2015 såg vi att samhället ställdes inför väldigt hårda beslut. Vi såg också att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap konstaterade att viktiga samhällsfunktioner inte klarade av de ansträngningarna. Likaså bedömde regeringen i sina egna skrivelser att situationen innebar ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen och den inre säkerheten i Sverige.

Trots den erfarenhet man fått av flyktingvågen och asylvågen 2015 är man fortfarande beredd att vidta åtgärder i dag för att kunna möjliggöra en ny asylvåg till Sverige. Vi från Sverigedemokraternas sida känner oss väldigt förundrade över att man inte har lärt sig mer av det som vi har dragit lärdom av, framför allt efter 2015 års höga antal asylsökande till Sverige.

Samtidigt ser vi i dag att 65 ½ miljon personer som är både intern- och externflyktingar finns runt omkring i världen. Det är där vi från Sverigedemokraternas sida anser att regeringen ska lägga sitt fokus för att skapa bättre förutsättningar för de människor som lever på flykt så att de får bättre och drägligare förhållanden under den tid de är på flykt.

Det vill vi att regeringen ska göra i stället för att hjälpa ett fåtal personer i Sverige till en extremt hög kostnad med extrema konsekvenser. De förslag som ligger på bordet i dag innebär att man kringgår allmänhetens intressen och försvårar kommunernas möjlighet att kunna bedriva en samhällsservice på ett bra, korrekt och långsiktigt sätt.

Det finns i dag alternativ för att lösa problematiken. Vi anser från Sverigedemokraternas sida att gränskontroller i första hand ska vara ett alternativ ifall en ny asylvåg blir aktuell i Sverige för att på så vis kunna få en kontroll över situationen i Sverige.

Det går inte att ta fram sådana förslag som i dag ligger på regeringens bord där man gör undantag från allmänhetens möjlighet att kunna påverka sin omgivning samt skapar förutsättningar för en ny asylvåg till Sverige.

Fru talman! Med de orden yrkar jag bifall till Sverigedemokraternas reservation.

Anf. 11 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i civilutskottets betänkande CU3.

Vi socialdemokrater ställer oss bakom regeringens förslag till ändring i plan- och bygglagen. Ändringen innebär att det införs möjlighet för regeringen att införa undantag från vissa bestämmelser i plan och bygglagen vid en ökad tillströmning av asylsökande.

Om tillströmningen av asylsökande har varit eller väntas bli särskilt omfattande, och om det är nödvändigt för att boenden för asylsökande snabbt ska kunna anordnas, ska regeringen enligt bemyndigandet få meddela föreskrifter om undantag från vissa krav och andra bestämmelser i plan- och bygglagen.

Sådana undantag ska få avse

- kraven på att hänsyn ska tas till allmänna intressen vid lokalisering av bebyggelse
- kraven på tomter, allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader
- kraven på bygglov, rivningslov och marklov samt vissa bestämmelser om genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder.

Undantagen ska vara proportionella i förhållande till de intressen som bestämmelserna avser att skydda och främja. Jag vill understryka att de ska vara proportionella. De ska vidare endast få avse åtgärder för ändring av byggnadsverk, nybyggnad av enkla byggnadsverk och åtgärder som pågår under högst tre år.

Under 2015 var antalet asylsökande som sökte sig till Sverige rekordhøgt, och utmaningarna för det svenska asylsystemet var tidvis mycket stora. Planering och byggande är komplexa processer där syftet med regelverket bland annat är att främja goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö som ska finnas på plats under lång tid.

Det är också en anledning till att plan- och bygglagstiftningen ställer höga krav på det som byggs. Komplexiteten i processen och de höga kraven innebär dock att det kan ta lång tid från idé till färdig byggnad. Det är någonting vi ofta diskuterar i kammaren. Om ett stort antal asylsökande kommer till Sverige kan det därför vara svårt att hantera situationen och på kort tid anordna boenden inom ramen för de ordinarie reglerna i plan- och bygglagen.

Erfarenheterna från hösten 2015 visar att samhället inte var tillräckligt rustat för att klara en sådan situation. Därför är det rimligt att regleringen anpassas så att samhället bättre kan möta de utmaningar som ställs om en liknande situation skulle uppstå i framtiden.

Som jag tidigare nämnt ska bemyndigandet enligt förslaget kunna användas när tillströmningen av asylsökande har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och om det är nödvändigt för att boenden för asylsökande snabbt ska kunna anordnas. Med detta avses att antalet asylsökande avviker väsentligt från normala nivåer. Att som Sverigedemokraterna hänvisa till nivåer som har varit och säga att vi har överskridit nivåerna hela tiden är att raljera över förslaget, och då har man inte läst förslaget.

Vad som utgör normala nivåer kommer naturligtvis att variera över tid, men en viss ledning bör kunna tas från statistik som visar utvecklingen under de föregående decennierna. Enligt regeringen visar statistiken att antalet asylsökande i Sverige de senaste 25 åren legat på från ett par tusen per år i mitten av 1990-talet upp till som mest 40 000 under 2000-talet. Vid sidan av detta finns två tydliga toppar dels 1992 med när vi hade över 80 000 asylsökande, dels 2015 när vi hade över 160 000 asylsökande.

Först i en situation när boenden inte finns tillgängliga eller kan anordnas i tillräcklig utsträckning inom ramen för de ordinarie reglerna bör bemyndigandet vara tillämpligt. I kravet på proportionalitet ligger även att undantaget inte får gå längre än vad som är lämpligt i förhållande till syftet. Det innebär att de sammantagna fördelarna av undantaget måste överväga de nackdelar som kan uppstå i förhållande till de motstående intressen som de undantagna reglerna syftar till att skydda och främja.

Fru talman! Tyvärr finns det ett parti i utskottet som inte ställer sig bakom detta. Det är Sverigedemokraterna. I sin reservation är man orolig över att förslaget skulle skapa förutsättningar för en ny våg av asylsökande till Sverige.

Om man tror att en förändring i plan- och bygglagen är orsaken till att människor söker asyl i Sverige, då har man en skev bild av vad som är orsaken till att människor flyr sina hem. Snarare är det krig, naturkatastrofer och svält som gör att människor flyr till andra säkrare delar av världen.

För att förhindra att en situation liknande den 2015 ska uppstå igen i Sverige är det viktigare att arbeta för att hela EU ska ta sitt ansvar då en stor mängd flyktingar söker trygghet här än att motsätta sig en förändring i plan- och bygglagen.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att vi tar lärdom av hur det fungerade under 2015 och skapar bättre förutsättningar för landet att hantera en liknande situation. Det är att ta ansvar för Sverige!

(Applåder)

Anf. 12 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det är extra roligt att se just dig, Ewa, här i kammaren i dag. Vi var tidigare utskottskollegor, och jag vill gratulera Ewa Thalén Finné till det uppdrag som hon har fått som förste vice talman i Sveriges riksdag. Det är extra roligt!

Jag är stolt över att vara svensk och stolt över att bo i ett land där så många människor med öppna armar och slit och jobb dygnet runt har tagit emot de människor som under de senaste åren har valt att sökt skydd i just Sverige.

Under 2015 visade Sverige att vi är ett medmänskligt land – ett land dit nya människor är välkomna. Sverige utsattes för provningar, men det var inte brist på medmänsklighet och kärlek vi upplevde. Det var brist i systemen. Byråkratins högborg, Sverige, började skaka.

En tillfällig lag blev svensk lag. Det är en lag som, vilket namnet också tillkännager, är just tillfällig. Vissa partier vill att den ska bli permanent, men för Miljöpartiet är det klart: Den tillfälliga lagen är tillfällig. För mig står det klart att om den ska vara så tillfällig som det bara går måste jag se till att systemen stärks.

Dagens debatt handlar om att det i plan- och bygglagen införs ett normbemyndigande för regeringen. Om tillströmningen av asylsökande har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande och om det är nödvändigt för att boende för asylsökande snabbt ska kunna anordnas ska regeringen enligt bemyndigandet få meddela föreskrifter om undantag från vissa krav och bestämmelser i plan- och bygglagen. Det ska endast få avse åtgärder för ändringar av befintliga byggnadsverk eller nybyggnad av enkla byggnadsverk och åtgärder som pågår under högst tre år.

För att stärka systemen och se till att kapaciteten höjs i det svenska mottagandet välkomnar jag denna proposition från regeringen och yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Tak över huvudet är en mänsklig rättighet. Under 2015 var utmaningarna för det svenska asylsystemet stora, stundtals mycket stora. Ibland kunde vi inte leva upp till denna rättighet. Därför behövs denna lagstiftningsförändring.

För att öka kapaciteten i det svenska asylsystemet och för att se till att fler människor ska kunna komma hit och få tak över huvudet behöver Sverige också underlätta möjligheten att uppföra tillfälliga bostäder. Att ordna tillfälliga bostäder genom ändringar av befintliga byggnader eller nybyggnad av enkla byggnader som får användas under högst tre år är ingenting som kommer att ge en ny asylvåg till Sverige. Det är någonting som är nödvändigt för att hjälpa människor i nöd.

Fru talman! Dessutom kan det underlätta integrationen att man skapar bostäder där jobben finns. Historiskt har det visat sig att för att integrationen ska vara lyckad krävs det att det finns bostäder i närheten av arbetstillfällena. Av dem som kom till Sverige under början av 1990-talet och som erbjöds boende i orter som till exempel Gislaved, Gnosjö och Värnamo i mitt hemlän var det hela 90 procent som ett par år efter ankomsten till Sverige kunde få jobb tack vare att arbetstillfällena var så många. Siffran var ungefär 30 procent bland dem som tvingades att söka bostad i Malmö. I dag ser situationen annorlunda ut: Det är i de stora svenska städerna som jobben finns, och där är också bostadsbristen som störst. Därför är det nödvändigt att skapa bostäder även där.

Erfarenheterna från hösten 2015 visar att flera delar av samhället inte var tillräckligt rustade för att klara en sådan situation. Regeringen anser därför att det är rimligt att anpassa förhållandena så att samhället ska kunna bemöta de utmaningar det innebär när en liknande situation uppstår. Och det är inte en fråga om *om* utan om *när*. Det är inte vi som avgör och styr asylvågorna; det är situationen i vår omvärld.

Vi behöver lösa bostadssituationen för dem som flyr krig och förtryck. Sverige behöver ta sitt ansvar och bli hem för många fler. Vi, om några, har förutsättningarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Miljöbedömningar

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18:MJU5

Miljöbedömningar (prop. 2016/17:200)
föredrogs.

Anf. 13 SARA KARLSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande 5 *Miljöbedömningar*. Den proposition som ligger till grund för betänkandet innehåller förslag som framför allt rör miljökonsekvensbeskrivningar. Ett nytt sjätte kapitel föreslås till miljöbalken.

Fru talman! Nästa år fyller miljöbalken 20 år. Den trädde visserligen i kraft den 1 januari 1999, men beslutet fattades 1998 efter en lång tid av utredningar och beredning. Det var en viktig förändring av svensk miljölagstiftning. Självklart fanns lagstiftning redan innan miljöbalken kom, men syftet med miljöbalken var att samla det regelverk som fanns i en övergripande lagstiftning och att göra lagen och tillämpningen mer enhetlig över olika sektorer.

De värderingar om naturens skyddsvärde och om människans ansvar att förvalta naturen som kommer till uttryck i lagen är viktiga grundbultar för den svenska miljöpolitiken – och för den svenska näringspolitiken. Det går nämligen inte i dag att separera näringspolitiken från frågor om miljö och hållbarhet. Det går inte att tala om och föra en politik i termer av gröna jobb och sektorer som separata små grenar. Hållbarhetsagendan måste omfatta alla företag och alla jobb. Där är det oerhört viktigt med en lagstiftning som är skarp och som tillämpas med både rättssäkerhet och lyhördhet inför olika branschers specifika förutsättningar.

Den miljölagstiftning vi har i Sverige har hjälpt till att skapa framgångsrika företag som är föregångare på den internationella marknaden. Det är ett viktigt perspektiv att bära med sig i debatten. Förutom de framgångar och innovationer som kan spurras av en välutvecklad miljölagstiftning kan en sådan också ha en stor betydelse för Sverige som politiskt föredöme för andra länder och regioner. Det är en roll som Sverige har spelat och som vi fortsätter att spela.

Men, fru talman, det kräver såklart också att lagstiftningen fungerar som det är tänkt: att det hela är enhetligt och förutsägbart, att handläggningen inte tar för lång tid och att reglerna inte tillämpas i onödan. Det finns anledning att förbättra detta i flera avseenden. De långa handläggningstiderna är en fråga som har varit uppe för debatt i kammaren vid ett flertal tillfällen tidigare, och där har en rad initiativ tagits av regeringen.

Vad gäller förutsägbarhet och enhetlighet tas steg i propositionen även för att minska onödig regeltillämpning. Propositionen innehåller förvisso anpassningar till förändringar i EU-direktiv, men förslagen innebär också förbättringar och ett mer samlat regelverk.

Till att börja med tydliggörs vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla. Det är efterfrågat och viktigt för att tillämpningen ska bli mer enhetlig och förutsägbar för de verksamhetsutövare som behöver göra en miljökonsekvensbeskrivning.

Det görs också i lagen en särskilnad mellan strategiska och specifika miljöbedömningar, där strategiska miljöbedömningar handlar om dem som görs i anslutning till planer och program medan de specifika rör tillståndsprövningar för verksamheter. De har olika karaktär, och det är därför rimligt att de hålls isär.

Det blir tydligare att en miljökonsekvensbeskrivning bara ska göras när det är miljömässigt motiverat. Enbart när det kan antas att en plan eller ett tillstånd kommer att ge betydande miljöpåverkan ska en miljökonsekvensbeskrivning göras. I annat fall föreslås att en liten miljökonsekvensbeskrivning ska göras som beslutsunderlag.

Fru talman! Alla förslag i propositionen är tillstyrkta i betänkandet. Ändå har vi socialdemokrater tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet känt oss tvungna att reservera oss. Det handlar om en mer principiell fråga: hur vi ser på möjligheten och ansvaret att gå före.

De borgerliga partierna och Sverigedemokraterna har enats om två tillkännagivanden om att regeringen inte ska ta initiativ till att gå utöver de krav som EU-rätten ställer på oss. Det är inte så att det i dagsläget finns planer från regeringens sida på att göra det, vilket framgår av betänkandet. Därför måste tillkännagivandena tolkas som en principiell hållning från de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna.

Där skiljer vi oss åt. Vi anser att det är viktigt att kunna gå före när det är befogat. Det man bör fråga sig med anledning av Alliansens och SD:s tillkännagivanden är: Var hade Sverige varit i dag om denna hållning hade varit den rådande de senaste decennierna? Jag är rätt säker på att åtminstone flera av allianspartierna anser att Sverige tidigare har gjort nytta genom att gå före och att det har varit viktigt. Varför skulle det inte vara det framöver?

Med det, fru talman, vill jag ställa mig bakom propositionen och yrka bifall till reservation 2.

(Applåder)

Anf. 14 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi är här i dag för att debattera miljöbedömningar. Det är miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 5. Där finns förslag som syftar till att man ska genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv om bedömningar av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt. Precis som föregående talare redogjorde för är det en proposition där det föreslås att vi ska få ett nytt kapitel i miljöbalken. Sedan blir det förstås följdändringar av det.

Det blir en ny struktur och nya ord. Det blir helt enkelt en lagstiftning som är up to date i förhållande till hur det ser ut i dag. I dag finns det två direktiv om miljöbedömningar. Det ena är – jag ber om ursäkt för att det är mycket förkortningar här – SMB-direktivet, som är från 2001 och som handlar om planers miljöpåverkan. Det andra är MKB-direktivet, miljökonsekvensbeskrivningsdirektivet. Efter det har det kommit en del följdlagar, följddirektiv och andra saker. Dessutom finns det bestämmelser som handlar om allmänhetens deltagande när man gör planer och program. Esbokonventionen finns – den handlar om hur detta tas fram i gränsöverskridande sammanhang.

Allt detta ska nu bakas ihop så att det blir en lagstiftning och ett nytt kapitel i miljöbalken. Det är en väldigt bra grej. Vi får en lagstiftning som är relevant för hur det ser ut i dag. Miljöbalken är, som vi precis hörde, en väldigt viktig lagstiftning som har tjänat oss väl och som gör att Sverige har en stor konkurrenskraft. Det ger en förutsägbarhet när vi får nya regler och allting samlat på ett ställe för de företag och projekt som pågår. Det blir en tydlighet. Vi ser att vi tar miljön på allvar. Vi får också en lagstiftning där man ser vad detta ska innehålla. Har det en betydande miljöpåverkan ska det vara en stor miljökonsekvensbeskrivning. Men det finns också möjlighet, om det inte uppnår de kriterierna, att göra en mindre, en liten.

Jag tycker att förslaget i betänkandet är bra. Det blir bra för alla som bygger. Det blir bra för miljön. Trots detta har, som Sara Karlsson sa, en del principiella skillnader visat sig i vårt utskott. Allianspartierna har tillsammans med SD lagt fram tillkännagivanden. Det handlar om att Sverige inte ska kunna gå före. Regeringen ska inte kunna visa att man tycker att detta är viktigt. Så är det trots att Naturvårdsverket har utrett frågan om hur man ska göra med miljökonsekvensbedömningar och -beskrivningar när det är miljöpåverkan av en verksamhet som kan vara styrande. Här har man sett att det kan finnas behov av att kunna göra en nationell lagstiftning. Det är inte sagt att det ska göras, men det kan finnas en möjlighet. Man har också fått ett tilläggsdirektiv att utreda vidare hur det skulle kunna vara. Trots detta vill allianspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna inte ha detta.

Vi har också en annan reservation, men den kommer jag inte att yrka bifall till. Vi ser att det finns en skiljelinje här i svensk politik. Det finns de som vill gå före på sätt som har tjänat Sverige väl och som har gjort att vi har en stor konkurrenskraft. Det har också gjort att vi har företag som är ledande i fråga om detta. Ändå litar man inte på att de kan ta det ansvaret.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2.
(Applåder)

Anf. 15 JENS HOLM (V):

Fru talman! Vi är överlag rätt eniga i kammaren om de förändringar i miljöbalken som regeringen föreslår, och det är bra. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är bra med den tydlighet som vi nu får i miljöbalken med dessa ändringar. Vi får en bättre definition av vad miljöbedömningar egentligen är. Det handlar om när och hur en miljökonsekvensutredning ska göras och om vad den ska innehålla.

Men det finns ett antal saker i förslaget som hade kunnat vara bättre. Det finns också några delar, efter miljö- och jordbruksutskottets behandling, som gör att utskottet lägger fram ett förslag till kammaren som faktiskt innebär försämringar av regeringens förslag. De tidigare talarna var inne på just det. De borgerliga partierna har tillsammans med Sverigedemokraterna lagt in två tillkännagivanden i betänkandet. Det handlar om att Sverige, som jag förstår det, under inga omständigheter ska kunna gå utöver EU:s miniminivåer på detta område. Det specificeras egentligen inte vad det handlar om, utan det är mer en principiell hållning, som jag förstår det, från de borgerliga och SD: Sverige ska lägga sig på EU:s miniminivå.

Detta tycker jag är ett tydligt avsteg från det som hittills har varit svensk miljöpolitik, nämligen att vi ska vara pådrivande internationellt. Vi ska gå utöver det som EU, FN och andra internationella organ säger, eftersom vi vet att det är bäst för miljön. Det är också ett väldigt bra sätt att påverka andra länder att gå före på miljöområdet.

Det ska bli väldigt intressant att lyssna på de borgerliga partierna och på Sverigedemokraterna. Jag hoppas verkligen att ni kan motivera varför Sverige under inga omständigheter ska kunna gå utöver EU:s minimikrav.

I det avseendet vill jag yrka bifall till reservation 2. Där säger Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet att vi ska kunna göra detta ifall det finns sådana behov.

Fru talman! Det finns en annan del i förslaget som jag bedömer som en missad möjlighet. I förslaget skriver regeringen att Försvarsmakten och räddningstjänsten ska vara undantagna från krav på strategiska miljöbedömningar och krav på undersökningar av deras miljöpåverkan.

Jag tycker att det är olyckligt, i synnerhet att man undantar Försvarsmakten från dessa helt rimliga miljökrav som alla andra verksamheter måste uppfylla i Sverige. Försvaret är nämligen en väldigt stor miljöpåverkare i Sverige. Jag skulle säga att det är i en industriell omfattning. Det är väldigt viktigt att försvaret tar samma miljöhänsyn och ansvar som alla andra verksamheter. Jag tycker att det är fullt rimligt att vi därmed ska ställa krav på att Försvarsmakten ska presentera samma slags miljöplaner och undersökningar som andra verksamheter.

Vi vet också att det kan gå riktigt fel ibland när det är för få som har insyn och för få som vet vad Försvarsmakten sysslar med. Jag tänker till exempel på skandalerna med kemikalien PFOS, som Försvarsmaktens flygflottiljer under många år har använt i en stor omfattning i brandsläckningsskum.

Nu har de här skandalerna uppdagats när man har mätt kvaliteten på vattnet till exempel i området i Kallinge i Blekinge, i Tullinge söder om Stockholm och i Uppsala. Vattnet innehåller för höga mängder av den farliga kemikalien PFOS, som i dag är förbjuden, och nu måste man lägga stora summor pengar på att rena och filtrera vattnet. Invånarna i dessa områden nära flygflottiljer är rädda för att deras barn ska drabbas, eftersom denna mycket farliga kemikalie kan leda till nervskador, cancer och så vidare.

Det här tror jag kan ha att göra med att vi helt enkelt har för lite insyn i Försvarsmaktens verksamheter. Samma krav ska alltså ställas på försvaret som på alla andra verksamheter.

Fru talman! Jag skulle också till sist vilja ta upp ännu en viktig fråga som jag bedömer som en missad möjlighet från regeringen. I förarbetena till den här lagändringen togs det fram en promemoria som även den heter *Miljöbedömningar*. I promemorian föreslogs att miljöorganisationers möjligheter att involvera sig i den här verksamheten ska stärkas och att miljöorganisationer ska kunna överklaga och tycka till i ärenden som rör områdesskydd, till exempel om något område ska bli naturreservat eller om det inte längre ska vara ett skyddat område.

Miljöorganisationerna i Sverige tyckte att det här var ett väldigt bra förslag. Det är också helt i linje med internationella konventioner om att miljöorganisationer på ett tidigt plan ska kunna involvera sig i processer och föra miljöns talan.

Döm om min förvåning, fru talman, när jag ser att regeringen i den här propositionen inte stärker miljöorganisationernas möjlighet att involvera sig i olika miljöprocesser. Det tycker vi i Vänsterpartiet att man borde ha gjort. Därför har vi motionerat om den saken, och vi lyfter även upp det i reservation 4, som jag härmed vill yrka bifall till.

Anf. 16 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Efter att ha lyssnat på företrädarna från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet kan jag tyvärr konstatera att de rödgröna partierna tycks blunda för det faktum att svenska företag, liksom miljön och klimatet, många gånger faktiskt får lida rejält på grund av en sjuka som är ack så vanligt förekommande i Sverige, nämligen överimplementering av gemensam EU-rätt.

Karlsson, Nohrén och Holm försöker framställa Moderaterna och övriga allianspartier som bromsklossar för en ambitiösare miljö- och klimatpolitik och en tuffare miljöprövning, något som är helt felaktigt. Vad den motion som vi fyra allianspartier har lagt syftar till är att säkerställa att svensk implementering av EU-rätt inte missgynnar svenska företags konkurrenskraft. Jag upprepar: att svensk implementering av EU-rätt inte missgynnar svenska företags konkurrenskraft.

Mer specifikt rör det ändringar i två EU-direktiv, dels det så kallade SMB-direktivet, dels och framför allt det så kallade MKB-direktivet, vilka båda rör miljöbedömningar. För oss är det nämligen självklart att slå vakt om svenska företags konkurrenskraft och möjlighet att konkurrera på sjysta villkor på EU:s gemensamma inre marknad. Detta förutsätter att vi i Sverige inte inför en massa särslagstiftning eller går längre i implementering på ett sätt som snedvrider konkurrensen.

Fru talman! Det handlar alltså om svenska jobb, om välbefinnande och välfärd men också såklart om miljö. Eftersom svenska företag i regel ligger i miljömässig framkant är värnandet av svenska företags konkurrenskraft också ett värnande om vår miljö. Detta glöms tyvärr ofta bort, i alla fall av de rödgröna partierna. Sverige ska vara ett föregångsland inom miljö och klimat, och det förutsätter att vi lyckas förena en minskad negativ miljöpåverkan med ekonomisk tillväxt. Det i sin tur förutsätter, bland mycket, en välsmord och ändamålsenlig miljöprövning med rimliga krav på miljöbedömningar.

Fru talman! Det ska ärligt sägas att EU är tämligen tacksamt att skylla på för oss nationella politiker. När vi exempelvis möter företagare som lyfter problem med snåriga regelverk och orimliga krav är det lätt och bekvämt att säga att det är EU:s fel.

Faktum är dock att problemen många gånger inte alls kan skyllas på EU. Faktum är att problemen ofta, kanske till och med oftare, handlar om hur vi i Sverige har valt att implementera de regelverk som gemensamt har förhandlats fram inom EU. Inte sällan har vi krånglat till det eller valt att gå längre genom att exempelvis lägga till regelkrav som inte krävs i de gemensamma EU-direktiven, genom att inte utnyttja undantag eller genom att behålla svenska nationella regelverk som är mer omfattande än EU-direktivet, eller så väljer vi att tidigarelägga införandet av nya bestämmelser och inför tuffare sanktionsmöjligheter än andra länder.

Självfallet, fru talman, är det ibland rätt och riktigt att gå längre än vad EU-direktiv kräver, liksom att ha nationella särkrav. Men det får inte göras slentrianmässigt, utan det måste alltid kunna motiveras, och konkurrenskraften måste alltid värnas. Annars skjuter vi oss själva som land i foten, liksom miljön.

Det är viktigt att komma ihåg att en förutsättning för att EU:s inre marknad ska fungera som den är tänkt är att EU:s alla 28, snart 27, medlemsländer följer samma regler. När gemensamma regler implementeras på väldigt olika sätt skapas handelshinder, och den fria rörligheten försvåras.

Det är, fru talman, mot den bakgrunden som vi fyra allianspartier skrev den motion som ligger bakom de tre tillkännagivanden som miljö- och jordbruksutskottet nu vill göra till regeringen. Det blir kanske lite tekniskt, men utskottet uppmanar regeringen att säkerställa

- att det svenska regelverket för vilka verksamheter och åtgärder som kan, eller inte kan, antas ha betydande miljöpåverkan ska anpassas till bestämmelserna i MKB-direktivet
- att det svenska regelverket om krav på innehållet i en miljökonsekvensbeskrivning inom ramen för den specifika miljöbedömningen bör överensstämma med MKB-direktivets krav
- att det ska göras en utvärdering av den nya lagstiftningen.

Fru talman! Jag beklagar att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har valt att reservera sig mot de två förstnämnda tillkännagivandena. Dessa två tillkännagivanden handlar i grunden om att miljöprövningen särskilt bör fokusera på de verksamheter som verkligen har betydande miljöpåverkan.

Att prioritera de verksamheter som har störst miljöpåverkan ger självfallet störst miljönytta men bidrar dessutom till att skapa bättre förutsättningar för överlag snabbare processer vad beträffar miljö tillstånd. I dag har vi en situation där det tar alldeles för lång tid att få miljö tillstånd. I dag tar det i snitt fyra år att genomföra en åtgärd som kräver miljö tillstånd. Det tycker inte jag och Moderaterna är rimligt.

Med ändringarna som görs i MKB-direktivet ges möjlighet till ett förenklat förfarande vad beträffar miljökonsekvensbeskrivningen. Denna förändring är bra. Det är bra att EU-direktiv förändras i syfte att minska byråkratin och göra regelverk mer träffsäkra, men då gäller det också att vi i Sverige tar vara på de möjligheter som direktivet öppnar upp för.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag gärna här också ta tillfället i akt att lyfta fram det tillkännagivande som riksdagen gjorde i våras om att tillståndsprocesser ska utformas på ett sådant sätt att de kan förenklas och förkortas. Tillkännagivandet handlar bland annat om det moderata förslaget om att införa en särskild grön gräddfil, alltså ett snabbspår i tillståndsprocessen för verksamheter som vill vidta miljöförbättrande åtgärder.

Moderaterna och Alliansen värnar miljön och klimatet. Därför värnar vi också svenska företags konkurrenskraft. Därför är vi angelägna om att gemensamma EU-regler faktiskt också blir gemensamma i praktiken.

(Applåder)

Anf. 17 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande specificeras inte i betänkandet på vilka områden som förslaget från de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna avser att Sverige inte ska gå före. Det är mer fråga om en generell hållning att Sverige inte ska gå över EU:s miniminivå. Det är olyckligt eftersom man då går från det som har varit en princip och en tradition i svensk internationell miljöpolitik, nämligen att vara pådrivande inte bara i det vi säger på internationella möten utan också i det vi faktiskt gör på hemmaplan.

Regeringen säger inte, och vi säger inte heller i vår gemensamma reservation, att exakt på dessa områden måste Sverige gå före. Det är viktigt – och det lämnar en dörr öppen för – att det i framtiden kan finnas goda skäl att gå längre än det som MKB-direktivet stipulerar. Men regeringen kommer inte att kunna göra det eftersom de borgerliga och Sverigedemokraterna har sagt nej.

Är det inte så, Johan Hultberg, att det är bra om länder går före på miljöområdet? Om du tycker så, varför förhindrar ni regeringen att göra så på miljöområdet?

Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Låt oss inledningsvis, Jens Holm, vara en smula självkritiska. Är det alltid så att vi genom historien har konstaterat att Sveriges agerande genom att införa tuffare miljölagar och högre skatter har bidragit till att fler länder har följt efter? Nej, Jens Holm, så har det faktiskt inte varit alla gånger. Många gånger har Sverige inte blivit det goda föregångslandet, utan Sverige har tyvärr i praktiken blivit ett avskräckande exempel.

När Sverige har infört regelverk eller beskattning som har gjort att svenska företag har fått det svårare att klara konkurrensen från andra länder har inte andra länder tänkt att det verkar vara en god idé och att de ska göra som Sverige. De har sett att det svenska exemplet har inneburit färre jobb, minskat välstånd och mindre möjligheter att göra satsningar på det allmänna goda.

Vi måste stanna upp och ifrågasätta den slentrianmässiga uppfattning som ibland har funnits inom svensk politik, nämligen att det är alltid bra att gå före. Poängen med att gå före är att någon annan ska följa efter. Då måste man lyckas förena miljö med konkurrenskraft. Det är vad motionen handlar om. Moderaterna och Alliansen stänger inte dörrarna för att Sverige ska kunna gå före, men vi stänger dörren för det slentrianmässiga. Vi tycker att det är viktigt att regeringen noggrant kan motivera de fall där det finns anledning att gå längre.

Jag tror inte att ledamoten Holm har läst motionen och betänkandet tillräckligt noggrant; vi stänger inte alla dörrar. Men det är riktigt att vi stänger dörren för det slentrianmässiga. Fru talman! Jag ställer mig frågande till varför Jens Holm inte gör det.

Anf. 19 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Hela grundpremisen för Johan Hultbergs resonemang är att hårdare miljölagstiftning tvingar företag och andra verksamheter att flytta till andra länder. Därmed tappar Sverige i konkurrenskraft, och det blir färre jobb. Det brukar kallas carbon leakage, kolläckage på svenska.

När forskare har försökt att hitta empiri, alltså konkreta fall, för att kolläckage stämmer har de inte hittat ett enda fall. Men Johan Hultberg kanske kan berätta för oss om något konkret fall som visar att hårdare miljölagstiftning driver verksamheter ut ur Sverige.

Johan Hultberg sa att vi ska vara självkritiska. Det är väl bra att ha en sådan allmän hållning. Men det är ett faktum att enskilda medlemsländer genom att gå före på miljöområdet faktiskt är pådrivande internationellt. Jag tänker till exempel på förbudet mot parakvat, ett bekämpningsmedel i jordbruket som fanns i Sverige. Sverige gick med i EU, och vi var tvungna att släppa det förbudet. Sedan drev Sverige frågan inom EU, och nu finns ett EU-förbud mot parakvat.

Jag talade tidigare om PFOS i brandsläckningsskum. Där har Sverige varit pådrivande, och nu har det faktiskt blivit ett förbud mot PFOS. Det finns en mängd andra exempel på kemikalier och ämnen där enskilda medlemsländer, bland annat Sverige, har varit pådrivande, reglerat nationellt, och sedan har andra följt efter. Det är beklagligt, fru talman, att Moderaterna, de andra borgerliga partierna och Sverigedemokraterna inte längre tycks stå bakom idén om att enskilda medlemsländer ska vara pådrivande och gå utöver det som EU och andra säger bara är en miniminivå för miljön.

Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag försökte vara tydlig i mitt anförande. Alliansens motion handlar om att säkerställa att implementering av gemensam EU-rätt inte missgynnar svensk konkurrenskraft. Eftersom svenska företag i regel ligger i miljö- och klimatområdet framkant är det ett miljöproblem om svenska regler eller implementering av gemensamma regler i Sverige gör att svenska företag får tuffare att konkurrera.

Vi stänger inte dörren för att Sverige ska gå före. Det finns många exempel där Sverige har gått före med framgång, men det finns tyvärr många exempel där Sverige inte har gått före med framgång och konkurrenskraften för svenska företag har försämrats.

Jordbruket är tyvärr ett område där det har varit tydligt att många lantbrukare inte har klarat de tuffare miljö- och djurskyddskrav som finns i Sverige. Vi lever på en öppen marknad i Europa. Konsumenterna värdesätter i praktiken inte alltid de tuffare kraven som finns i Sverige.

Vi moderater är många gånger beredda att ställa tuffare krav, men då vill vi förbättra förutsättningarna för näringslivet genom till exempel sänkta skatter eller satsningar på infrastruktur. Här kan jag återigen, fru talman, konstatera att vi skiljer oss från Vänsterpartiet. Vänsterpartiet vill inte bara gå före med tuffare krav, utan Vänsterpartiet vill också gå före med högre skatter på allt som rör sig, på jobb, företagande och det mesta av vad vi konsumerar. Det leder inte till en stärkt konkurrenskraft för svenska företag, utan det leder till minskade möjligheter för svenska företag att leverera miljönytta.

Direktivet öppnar för förenklingar. Vi är angelägna om – det är vad vårt andra tillkännagivande handlar om – att regeringen inte gör en klassificering som gör att företag inte kommer i fråga för en enklare hantering där det inte behövs en fullvärdig miljökonsekvensbeskrivning. Jag beklagar att Vänsterpartiet inte delar denna farhåga.

(Applåder)

Anf. 21 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna tycker att propositionen i allmänhet är väl avvägd och på lämpligt sätt uppdaterar miljöbalken i enlighet med beslutade EU-direktiv. Samtidigt är det viktigt att understryka att propositionen innebär betydande förändringar på miljörättens område. Ett nytt sjätte kapitel införs. Propositionen kommer att få betydelse för alla som sysslar med någon form av miljökonsekvensbedömningar eller miljöbedömningar.

Den här lagstiftningen handlar inte bara om att tillgodose EU-direktiv utan även om en ambition att effektivisera miljöbalkens bestämmelser om miljöbedömningar, program, åtgärder, planer med mera. Förhoppningen är att miljön ska värnas samtidigt som tidsödande byråkrati och administration ska mildras.

Sverige är sent med att anta direktiven, vilket skulle kunna resultera i böter. Men det behöver inte alls vara negativt om det skulle innebära att det blir en bättre lagstiftning. Att vi ska kombinera höjda ambitioner på miljöområdet med att minska byråkrati och kostnader för företagen låter fantastiskt. Det tror jag alla är överens om. Vi ska ha höga ambitioner på miljöområdet, och hårda och rimliga krav ska ställas på alla verksamheter som har en negativ miljöpåverkan.

Fru talman! Samtidigt som lagstiftningen bygger på goda ambitioner är det svårt att inte bli en smula skeptisk. Kommer i realiteten verkligen regelkrånglet att minska? Kommer den administrativa bördan verkligen att minska och inte i stället öka, som så ofta har varit fallet?

Av den anledningen är det positivt att utskottets majoritet kommit överens om flera tillkännagivanden, för det är ett i dag förekommande problem att till exempel tillståndsprocesser är otroligt långa och kostsamma för våra företag. Ska vi vara ett föredöme på miljöområdet måste vi vara tydliga med att kombinera detta med ett sunt företagsklimat.

Det är därför grundläggande att en så här omfattande ny lagstiftning utvärderas ordentligt, varför det är positivt att vi ska utvärdera den efter tre år. Lagstiftningen kommer naturligtvis att behöva utvärderas även senare, då den rättsliga prövningen tar tid, men det är positivt om utvärderingsprocessen kan komma igång så snabbt som möjligt.

Det är även positivt att vi nu får tillkännagivanden som begränsar regeringens möjlighet att utfärda ytterligare föreskrifter om vad miljökonsekvensbedömningar ska innehålla. Om syftet med lagstiftningen är att förtydliga är det riskabelt om sittande regering får intrycket att den relativt fritt kan utfärda nya föreskrifter utanför MKB-direktivet.

Vi är inte i grunden emot att Sverige ska kunna anta egen lagstiftning, men om man inte litar på att regeringen tar hänsyn till svenskt företagsklimat, svenska jobb eller svensk konkurrenskraft tycker man naturligtvis att detta utgör en risk. Och vi har tyvärr inte en regering som värnar tillväxt eller svenska jobb i dag. Om så vore fallet kanske alla dessa tillkännagivanden inte skulle vara nödvändiga, men i dag är fallet att vi har en regering som man inte kan lita på vad gäller tillväxt och jobb.

Därför yrkar vi bifall till utskottets förslag.

Anf. 22 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Miljöpåverkande verksamheter måste leva upp till högt ställda krav och regler. Processer och tillstånd måste utformas med en helhetssyn på verksamhetens miljöpåverkan, både positiv och negativ. Vi ska ha effektiva och rimliga system, för det är en konkurrens fördel i en globaliserad ekonomi.

Centerpartiet anser att det behövs reformer för att förbättra hantering och prövning av dessa verksamheter. I grunden bör systemet utformas så att resurser läggs på rätt saker. Processens omfattning måste också baseras på verksamhetens risk. Centerpartiet har därför tre punkter som leder oss i arbetet.

För det första: För verksamheter med mindre risk såsom investeringar i ny reningsteknik, en tillfällig produktionsökning eller olika former av test- eller provverksamhet måste vi ha en process som är enklare och snabbare.

För det andra: Definitionen av vad som klassas som olika kategorier av miljöfarlig verksamhet måste ses över. Den som redan har och sköter sitt tillstånd ska kunna ges en enklare hantering. En mindre förändring ska inte leda till att hela verksamheten behöver omprövas.

För det tredje: Det behövs bättre stöd och samordning och effektivare arbetsmetoder för att prioritera resurserna från myndigheternas sida. Myndigheterna måste i mycket högre grad stödja och hjälpa verksamheterna att komma framåt i stället för att kontrollera och ha formella strukturer. Redan innan man får in en formell ansökan måste man kunna hjälpa till och göra det lätt att göra rätt från början. Det är få som i dag upplever att vi har serviceinriktade myndigheter när det gäller miljö tillstånd. Myndigheterna måste också mycket tidigare samordna sig så att man inte överklagar varandras beslut och vi därmed får in överklaganden från andra myndigheter i domstolsprocessen. Med tuffare miljöregler, serviceinriktade myndigheter och snabba och rättssäkra processer kan vi få fler investeringar och samtidigt bättre miljö.

Dessa tre punkter leder till ett antal slutsatser kring det förslag vi nu debatterar och har också fått återverkningar i vår budget. Vi kommer att rösta för det liggande förslaget, för ambitionen är bra och förenklingar välkomnas. Men samtidigt smyger regeringen in möjligheten att ändra i förordningar och utöka kraven, det vill säga sådant som inte behöver klubbas av riksdagen. Det skapar osäkerhet om vad miljöbedömningarna kommer att innehålla och riskerar att göra redan långdragna processer ännu längre.

Därför har vi en följdmotion från Alliansens sida som pekar ut riktningen för regeringen. Vi behöver ökad rättssäkerhet och tydliga krav. Praxis skiljer sig redan i dag mellan olika länsstyrelser. Ska regeringen ha möjlighet att sväva ut ytterligare riskerar vi att få en ohållbar situation.

Dagens miljöprövningssystem är omfattande, långdraget och många gånger dyrt. I våra grannländer görs betydligt färre sådana här utredningar. En studie för några år sedan visade att i Danmark görs ett hundratal och i Finland något dussin. I Finland jobbar myndigheterna mycket mer tillsammans med företagen för att underlätta handläggningen. Man sätter sig ner från början och diskuterar: Hur ska vi göra för att ni ska få de här tillstånden – om det över huvud taget är möjligt? I Sverige kontrollerar och reglerar vi.

Vi ser också att olika verksamheter som vi i övrigt välkomnar med öppna armar får ohållbara förutsättningar. Ett vindkraftverk tar ofta sju till åtta år att bygga. Då har tekniken hunnit mycket längre fram, så vi får ett sämre vindkraftverk och behöver sätta upp fler för att nå målet om 100 procent förnybart. Det kan ju inte vara lagstiftningens syfte.

Vattenkraften kan inte moderniseras eftersom man riskerar att bli av med hela sitt tillstånd även om man bara vill göra en mindre renovering av sina turbiner. För att inte tala om de mindre företag som behöver göra en fullständig miljökonsekvensbeskrivning när verksamheten ska utökas. Det blir ett så stort hinder att utökningen uteblir. Därför vill vi begränsa möjligheterna att kräva fullständiga miljökonsekvensbeskrivningar när det inte är berättigat.

Genom att lägga resurserna där de verkligen gör nytta – i vår budget avsätter vi extra pengar för detta – får vi ett effektivare system, ett system där olika myndigheter får reda ut sina olikheter innan de kommer till domstolen, ett system där den som vill investera får sjysta förutsättningar och ett system som värnar miljön. Det skapar tillväxt i Sverige och möjligheter för företag att exportera. Det skapar också en myndighetsstruktur som går att exportera, som andra länder vill ta efter. Det gör att vi får miljönytta både i Sverige och i resten av världen.

Anf. 23 SARA KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill i den här debatten vända mig till Alliansens gröna röst, Centerpartiet.

I sitt anförande talade Rickard Nordin mycket om tillämpningen av lagstiftningen. Det är såklart viktigt att diskutera de frågorna och fortsätta följa hur arbetet med förenkling och kortande av handläggningstider fortlöper utifrån de regeringsuppdrag som har lagts.

Men vi har också hört Johan Hultberg, som Rickard Nordin har gemensamma tillkännagivanden med, tala om att Sverige inte bör gå före EU-rätten i miljölagstiftningen. På Johan Hultberg lät det som att han inte helt utesluter möjligheten att Sverige går vidare men att gå före per definition är någonting som missgynnar svenska företags konkurrenskraft.

Jag vill vända mig till Centerpartiet och fråga: Är det också Centerpartiets principiella hållning att detta att gå före i miljölagstiftningen per definition är dåligt för konkurrenskraft och därför någonting som vi inte bör ägna oss åt?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att man adresserar den talare som man tar replik på.)

Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Om Sara Karlsson hade lyssnat ordentligt på Johan Hultberg hade hon hört att han också sa att det finns möjligheter att ställa tuffare krav där det är berättigat. Det är det som är poängen med hela Alliansens motion. Där det inte är berättigat håller man sig till de låga kraven, som gör att vi får en snabbare och enklare prövning. Där det är berättigat, där det finns saker som är bättre att göra för miljön, är det rimligt att göra den större miljökonsekvensbeskrivningen och ställa de högre kraven.

Det står också i Alliansens motion att från fall till fall går det att göra den typen av bedömning. Men grundregeln måste ändå vara att vi håller

oss på samma nivå som EU i övrigt, för vid de tillfällen då det inte är berättigat ska vi inte göra det. Det här handlar ju om att frigöra resurser så att vi kan satsa på de områden där vi behöver sikta in oss ännu hårdare och göra det snabbare och effektivare så att vi faktiskt får vettiga regler.

Det kan ju inte vara rimligt att det med dagens system tar sju åtta år att bygga ett vindkraftverk. När Socialdemokraterna dessutom är överens med Centerpartiet, Moderaterna och ett par partier till om att vi ska gå mot 100 procent förnybart måste vi ju ha system där vi tillämpar det i verkligheten. Det är det vi saknar; det är det som gör att vi ser att vi måste se över det här systemet så att vi kan lägga resurserna där de behövs, så att vi kan fasa ut de giftiga ämnena, så att vi kan se till att få sjysta regler för vår vattenkraft som vi förhandlar om just nu.

Det är ju detta vi ska fokusera på, inte att hindra dem som vill ta steg mot teknikutveckling och göra miljöförbättringar. Det är så verkligheten ser ut just nu, och då måste vi säga stopp från Alliansen. Jag undrar vad Socialdemokraterna gör och vad Sara Karlsson tycker. Är det rimligt att vi har så långa handläggningstider som vi har för dessa verksamheter i dag? Är det rimligt att vi hindrar investeringar därför att det blir för omfattande konsekvensbeskrivningar?

Anf. 25 SARA KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag talade också i mitt anförande om de långa handläggningstiderna och saker som behöver förändras. Det är svårt att se att vi skulle vara särskilt oeniga om det som Rickard Nordin talar om. Det finns egentligen liten grund för oenighet om man tittar på vad som faktiskt står i propositionen och vad den syftar till, nämligen att förtydliga och förenkla. Det finns inte heller aktuella förslag som skulle innebära att vi gick utöver EU-rätten.

Då kan man bara konstatera att det är en principiell hållning som de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna vill slå fast: att inte gå utöver EU-rätten. Det finns faktiskt inga sådana förslag som diskuteras. Denna proposition syftar inte till att göra det.

Detta är en inställning som jag inte riktigt har uppfattat att Centerpartiet har haft tidigare, och jag beklagar den utvecklingen.

Anf. 26 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tror att det som jag och Sara Karlsson är oeniga om är att denna proposition också ger regeringen möjlighet att göra lite som den vill – att meddela föreskrifter som den vill. Detta är det stora problemet, som gör att vi inte är trygga med att regeringen inte kommer att agera på ett sätt som gör att vi får ännu mer omfattande riktlinjer och prövningar och ännu mer långdragna processer. Där är vi inte eniga; det är inte den vägen vi vill gå.

Det är klart att vi ska ha ett starkt miljöskydd. Om Sara Karlsson skriver under på det är vi eniga i den frågan, för det är Centerpartiets ingång. Men vi ska inte ha regler som gör det svårare att driva företag och att göra miljöförbättringar i företag. Sådana exempel har vi i dag: Man vill göra en ändring som faktiskt skulle innebära en förbättring men som inte går att genomföra. Det är för mig helt oacceptabelt.

Detta gör att vi får långa, dyra och framför allt onödiga processer, när myndigheter sitter och överklagar varandras beslut i domstolar. Den vägen vill inte jag och Centerpartiet gå, och där verkar vi skilja oss åt.

Anf. 27 LARS TYSKLIND (L):

Fru talman! Jag kan börja med att instämma i det som mina allianskollegor Johan Hultberg och Rickard Nordin har framfört och att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga fyra reservationer. Jag noterar att vi stöder propositionen så att det inte finns någon missuppfattning kring detta.

Som Johan Hultberg lyfter fram handlar det mycket om att vi ska kunna förena höga miljökrav med effektiva tillståndsprocesser, inte minst med tanke på svensk konkurrenskraft.

Denna proposition är väldigt omfattande och mycket teknisk. Den är dessutom kopplad till otroligt många ändringar i andra lagar, och man ser hur de svenska miljölagarna hänger ihop. Det är bra så långt, och vi står som sagt bakom propositionen.

Syftet att effektivisera och göra lagstiftningen tydlig är bra, och implementering av MKB-direktivet är dessutom nödvändigt. Men fokus ska ändå ligga på de verksamheter som kan medföra betydande miljöpåverkan.

När det gäller miljökonsekvensbeskrivningar kan man även konstatera att perspektivet i MKB-direktivet breddas så att även klimatförändringar, biologisk mångfald och risker för olyckor och katastrofer är med. Detta är en högst relevant synpunkt i dagens diskussion kring klimatförändringar och anpassningar till dessa, så det är naturligtvis väldigt bra.

Att man ska göra förtydliganden när det gäller miljöbedömningar, i vilken omfattning de ska göras och hur de kan motiveras av miljöskäl är en oerhört bra utgångspunkt – att man trots allt startar i miljön och ser vilka krav man ska ställa.

Sedan handlar propositionen också om förtydliganden i miljöbalken vad gäller bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan enligt det så kallade SMB-direktivet. Även här ligger fokus på verksamheter som kan antas medföra betydande miljöpåverkan, så det gäller att man verkligen sysslar med rätt saker och inte gör det slentrianmässigt, som Johan Hultberg uttryckte det.

Vi kan konstatera att ett enigt utskott ställer sig bakom de förändringar som föreslås i lagstiftningen. Sedan har Alliansen ytterligare ett antal förslag, fru talman, i en följd motion. Där tycker jag att vi hittills i debatten pratat lite förbi varandra. Kortfattat kan man säga att dessa förslag handlar om att de krav som ställs på miljökonsekvensbeskrivning ska vara tydliga och förutsägbara genom att utgå från EU-direktivet.

Detsamma gäller kategoriseringen av verksamheter som kan eller inte kan antas ha betydande miljöpåverkan. Detta är lite av kärnan i det hela. Man kan kategorisera och göra listan väldigt lång, och då får man den här typen av slentrianmässiga prövningar, som egentligen inte gynnar vare sig miljön eller konkurrenskraften. De ska till slut bara göras av administrativa skäl.

Precis som vi skriver i motionen är det viktigt att det finns en möjlighet att från fall till fall ändå göra den bedömningen. Om en verksamhet enligt kategoriseringen i direktivet inte står på listan ska vi ändå kunna göra en miljökonsekvensbeskrivning. Då blir det inte slentrianmässigt, utan då gör

man faktiskt en miljöbedömning från fall till fall. Det är viktigt att kunna göra det.

Då blir det ett betydligt bättre fokus på just de verksamheter som kan komma att ha väsentlig miljöpåverkan. Det är väl ingen här som tycker att vi ska utreda för utredandets skull; vi ska ju faktiskt få resultat av utredandet.

Sedan finns det i betänkandet en diskussion som utgår från vår följdmotion och handlar om tidsfrister. Detta är också en viktig punkt som vi har lyft fram i annan lagstiftning. Inte minst i plan- och bygglagen har det varit en viktig punkt. Detta handlar också om förutsägbarhet: Man måste kunna förutsäga när ett tillstånd kan komma. Här har både fyra och sju år och även annat diskuterats. För en företagare är detta helt oacceptabla tider; verkligheten hinner förändras under tiden.

Till sist kan jag konstatera att detta att man ska följa upp lagstiftning kan kännas som en självklarhet. Men från Liberalernas sida tror vi att det i detta fall är så komplicerat att man kanske inte kan se det exakta utfallet, så vi tycker att det är bra och tillfredsställande att hela utskottet har ställt sig bakom slutsatsen att vi ska titta på detta inom ett par år.

(Applåder)

Anf. 28 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Det är två saker som jag skulle vilja ställa några frågor till Lars Tysklind om. För det första sa Lars Tysklind att vi behöver förutsägbarhet när det gäller miljöprövningar och att det är orimligt att vissa processer kan ta jättelång tid. Det håller jag verkligen med om.

Men det var ju Lars Tysklind och hans parti och tidigare borgerliga regering som införde det så kallade kommunala vetot mot vindkraftsetableringar, vilket gör att många kommuner sätter stopp för etablering av vindkraft. Här finns ingen tidsgräns, inget formellt förfarande och ingen möjlighet att överklaga – över huvud taget ingen demokratisk process alls. Det är bara ett veto, och det var dåvarande Folkpartiet och de borgerliga partierna som införde detta. Tycker Lars Tysklind att det är en bra ordning?

Det andra som Lars Tysklind konstaterade var att det är viktiga förändringar som görs i detta förslag från regeringen. Vi förtydligar och förstärker miljöbalken. Detta är mycket viktiga processer – att göra miljöbedömningar, att göra miljökonsekvensbeskrivningar, att vända och vrida på alla olika tillstånd – så att vi verkligen fullt ut kan ta hänsyn till miljön.

Då skulle jag vilja fråga Lars Tysklind: Varför ska Försvarsmakten undantas från denna viktiga miljöprövning? Så är det nämligen med detta förslag.

Anf. 29 LARS TYSKLIND (L) replik:

Fru talman! Den första frågan handlade om vindkraften. Jag har egentligen alltid tyckt att uttrycket kommunalt veto är lite snedvridande. Det är nämligen inte det som det handlar om, utan det handlar om kommunalt inflytande. När man tog fram lagstiftningen om miljöprövning av vindkraft diskuterade man att kommunerna på något sätt till syvende och sist ändå måste ha någon typ av inflytande. Annars skulle detta vara en av få verksamheter som kommunerna inte skulle ha inflytande över när det gäller markanvändning. I övrigt har kommunerna ett planmonopol när det

gäller markanvändning. Sedan kan jag hålla med om att utförandet när det gäller detta inte är helt lyckat.

I många kommuner fungerar detta mycket bra. Då beror det på att man för en dialog mellan vindkraftföretagen och kommunerna i ett tidigt skede, så att man faktiskt är överens om vad som är gångbart och vad som inte är gångbart. Men det finns också exempel på att man bara har kört på, vilket gjort att kommunerna sedan har fått det färdiga förslaget att bara ta ställning till rakt upp och ned. Det är då man får denna typ av konflikter.

Det kan alltså hända att vi faktiskt måste se över detta, inte minst när det gäller vilken tidsgräns som ska gälla. Vi har även i dagens debatt talat om tidsfrister, och det är rimligt att det finns tidsfrister när det gäller även dessa förslag. Man ska alltså inte bara kunna förhålla ett beslut så att det inte blir av. Där finns det alltså korrigeringar. Men vi från Liberalerna tycker inte att det är rimligt att kommunerna inte skulle kunna ha något inflytande.

Den andra frågan om miljöbedömningar får jag besvara i nästa replik.

Anf. 30 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att ett ganska stort ansvar åvilar de partier som införde det kommunala vetot mot vindkraft. Om man ska ha ett sådant får man se till att man inför en korrekt lagstiftning som är transparent, som kan överklagas, där det finns tidsgränser och så vidare. Ingenting av det införde Lars Tysklinds dåvarande regering. Det är bra att Liberalerna nu tycker att detta måste ses över. Som Lars Tysklind mycket väl vet finns dessa möjligheter till inflytande för kommunerna i allra högsta grad i exempelvis plan- och bygglagen, miljöbalken och så vidare.

Men jag hade också en annan fråga till Lars Tysklind: Varför ska vi undanta Försvarsmakten från denna viktiga lagstiftning som kräver miljöbedömningar och andra noggranna miljöutredningar?

Jag tog i mitt anförande upp de stora problemen med kemikalien PFOS som har läckt ut från flera flygflottiljer och övningsplatser som har varit i försvarets regi i Sverige. Det handlar om Tullinge söder om Stockholm, Ärna i Uppsala, Kallinge i Blekinge och så vidare. Det är jättestora problem att vattnet nu är förgiftat där och att man måste filtrera det för hundratusentals kronor. Och föräldrar är jätterädda för vad som ska hända med deras barn och så vidare.

Lars Tysklind, hade det inte kunnat vara en bra idé att införa krav på Försvarsmakten att även de ska ta fram tydliga miljöbedömningar för sin verksamhet? Varför ska man undanta försvaret?

Anf. 31 LARS TYSKLIND (L) replik:

Fru talman! Jag får göra en liten uppföljning när det gäller det kommunala vetot. Det är precis det som vi talar om när vi talar om uppföljning av denna lagstiftning, nämligen att vi får vara lite ödmjuka i detta sammanhang. När man inför något vet man inte exakt hur det kommer att hanteras. Det kanske ändå blir fel.

Jag har ingen känsla av att Vänsterpartiet drev hur den processen skulle vara, utan jag tror att Vänsterpartiet egentligen inte ville att kommunerna över huvud taget skulle bli inblandade i detta. Där skiljer vi oss åt.

Man måste naturligtvis kunna ställa miljökrav även på försvaret. Det görs också i många stycken. Nu håller vi till exempel på att diskutera Vättern, och man har infört krav på blyfri ammunition. Det känns som en självklarhet. Jag vet inte om en miljöprövning skulle ha förebyggt de skandaler som har varit i fråga om släckningsmedel vid flygplatser. Det är inte tvärsäkert.

Generellt sett är det ganska vanligt att totalförsvaret och räddningstjänsten undantas från dessa regler i EU-direktiv. Det betyder inte att man inte ska kunna ställa miljökrav på försvaret. Jag tror därför inte att det finns någon direkt motsatsställning i fråga om detta som Vänsterpartiet försöker måla upp.

Anf. 32 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i miljö- och jordbruksutskottets betänkande *Miljöbedömningar*. Vi kristdemokrater ställer oss därmed bakom de ändringar i miljöbalken som föreslås i betänkandet. Med vissa mindre ändringar har utskottet antagit propositionens förslag till ändringar i miljöbalken i ett antal så kallade sektorslagar.

Vi ställer oss också bakom de tre tillkännagivandena i betänkandet till regeringen när det gäller miljökonsekvensbeskrivningarnas innehåll, när det gäller förtydligande av vad miljökonsekvensbeskrivningarna ska innehålla och när det gäller utvärderingen av lagen.

På 1960-talet hade Sverige ingen miljölagstiftning att tala om, och behovet av en sådan blev mycket tydligt när ett antal miljöskandaler uppdagades, bland annat i Teckomatorp i Skåne. Därmed trädde miljöskyddslagen i kraft 1969. Den innehöll bestämmelser om ett administrativt kontrollsystem med tillstånds- och tillsynsrutiner.

I början av 1980-talet skärptes miljöskyddslagen med bland annat krav på samråd med myndigheter och enskilda. Och tio år senare infördes bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar.

Dagens beslut handlar om att göra ytterligare några vettiga förändringar i miljöbalken. De innebär att lagtexten fräschas upp, så att syftet nås om att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande och så att en hållbar utveckling främjas. Så står det i betänkandet.

Vi har från Alliansens sida föreslagit att kraven på miljökonsekvensbeskrivningars innehåll ska avse endast sådant som krävs för ett korrekt genomförande av EU:s direktiv.

Det är oerhört värdefullt att sträva efter att införa gemensamma regler för en bättre miljö i EU:s medlemsländer. I dagens betänkande handlar det om att ta fram gemensamma miljökrav som bygger på EU-direktiv som alla ska rätta sig efter. Då kan vi sträva mot ambitiösa miljömål utan att störa konkurrensen mellan medlemsländerna.

Om vi i Sverige däremot skulle ha egna särregler som delvis går utöver de gemensamma EU-reglerna skapas sämre konkurrensvillkor. Samtidigt skapas extra byråkrati och otydlighet för de olika verksamhetsutövarna. Därför bör riksdagen bifalla utskottets förslag, vilket bland annat innebär bifall till alliansmotionen.

Fru talman! EU-direktiven innehåller också en tydlig maximal tidsgräns för när ansvarig myndighet ska fatta beslut. Den maximala gräns som anges är 90 dagar. För att ingen tvekan ska råda om att Sverige tänker

implementera också denna del av direktivet bör denna tidsgräns skrivas in i den svenska lagen, vilket Alliansen föreslår.

Betydelsen av att följa upp och utvärdera de lagar vi i riksdagen beslutar om kan inte nog understrykas. Det är jätteviktigt. Fungerar lagen som det var tänkt? Behöver den justeras? Behöver den kompletteras? Finns det kryphål som inte kunde förutses när lagen skrevs? Etcetera. Miljöbalken är inget undantag; lagen behöver, som Alliansen föreslår, utvärderas redan efter tre år.

Som framgår av betänkandet kommer det förmodligen att vara så att det inte har hunnit utvecklas någon riktig praxis efter så pass kort tid, men det är ändå viktigt och har ett stort värde att så långt som möjligt göra en tidig utvärdering. Det är också viktigt att vi följer upp att den konkreta effekten av ändringarna stämmer med den uttalade målsättningen om en enklare och effektivare process. Detta tillkännages också av riksdagen till regeringen.

I likhet med regeringen anser vi att det är viktigt att stärka allmänhetens tillgång till miljöinformation, rättslig prövning och medverkan i beslutsprocessen. Samtidigt måste varje åtgärd föregås av en noggrann avvägning mellan olika intressen utifrån de respektive förutsättningarna. Vi följer det arbete som pågår i Regeringskansliet med anledning av bland annat EU-kommissionens synpunkter på hur Sverige uppfyller internationella åtaganden när det gäller miljöorganisationernas tillgång till rättslig prövning.

Med de orden yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på de fyra reservationerna, fru talman.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 11 Ändringar i konkurrenslagen

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU5
Ändringar i konkurrenslagen (prop. 2017/18:15)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 12 Lagändringar till följd av en samlad förordning om EU-varumärken

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU6
Lagändringar till följd av en samlad förordning om EU-varumärken
(prop. 2016/17:221)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

Näringsutskottets utlåtande 2017/18:NU8

Granskning av kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen
(KOM(2017) 240)
föredrogs.

-----
*Granskning av
kommissionens
diskussionsunderlag
om globaliseringen*

Anf. 33 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Vi ska i dag i riksdagen diskutera *Granskning av kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen*. Det är en krånglig titel, men egentligen innehåller detta ganska mycket självklarheter. Det är en omvärldsbetraktelse av hur samtiden ser ut – hur den globala konkurrensen ser ut, där globaliseringen, urbaniseringen och digitaliseringen dagligen påverkar vår tillvaro.

Det som skiljer nutiden och framtiden från dåtiden är att tid och plats hela tiden krymper. I dag finns det nästan inga tidsskillnader mellan att stå i Sverige och tala i riksdagen och att lyssna på detsamma i Auckland på Nya Zeeland. Det finns inga tidsfördröjningar; allting är realtid. Det finns heller inte särskilt stora skillnader i platser, för platsen spelar allt mindre roll i det moderna samhället. Vår förmåga att kommunicera med varandra i realtid gör att tid och plats till slut blir obsoleta. Det råder alltid realtid, överallt.

Detta påverkar våra möjligheter att skaffa kunskap. Det går mycket fortare. Det påverkar våra möjligheter att producera. Man kan göra det på många olika platser – man kan göra det utifrån en beställning på ena sidan jordklotet som snabbt exekveras på andra sidan jordklotet, för att tredje dagen levereras till en annan plats på jordklotet. Konsumtionen sker heller inte i samma sammanhang som det där kunskapen och produktionen har uppstått.

Mot detta står en annan trend, och det är den närproducerade. Det finns ett behov av att veta varifrån saker och ting kommer och av att känna sig trygg med det som produceras för att man som konsument ska känna sig bekväm.

Människans roll i produktionen minskar också. Alltmer blir mekaniserat, och snart väntar den artificiella intelligensen, som än så länge är på laboratoriestadium men inom kort tid på många håll och på många sätt förmodligen kommer att visa sig överlägsen den mänskliga hjärnans förmåga att skapa goda krafter. Vad vi som människor i Europa och världen då har som utmaning är att fokusera på det maskiner och datorer inte kan ersätta. Vi måste fokusera på det där människan är unik.

Fru talman! Kommissionen har fokuserat på globalisering och dess effekter, på framtidsutsikterna och på EU:s yttre åtgärder. Kommissionen menar att befintliga multilaterala institutioner såsom FN, Internationella valutafonden och WTO behöver stärkas och reformeras. Kommissionen menar att de ska bli rättvisare och bättre fylla sina syften.

Jag tycker att det är viktigt att fastna lite grann på begreppet ”rättvist”. Vi åtta partirepresentanter i Sveriges riksdag kan lägga lite olika innebörd i vad ”rättvist” innebär. Rättvisa är när det är tydligt, förutsägbart och logiskt. När man kan se att det finns ett samband mellan olika värdegrunder

är det rättvist, och det är en rättvis handel som bygger på dessa förutsättningar som vi från Sveriges sida har all anledning att vara företrädare för.

Kommissionen tittar också på EU:s inre åtgärder. Här handlar det om att göra Europa konkurrenskraftigt och innovativt, och då krävs det enligt kommissionen också stora insatser. Man menar att det behöver vidtas konkreta åtgärder på EU-nivå, medlemsstatsnivå och lokal och regional nivå och att detta bör inriktas på framtidens branscher.

När jag läste kommissionens rapport funderade jag lite grann på hur kommissionen kan veta vad som är framtidens branscher. I dag arbetar hälften av arbetskraften i Sverige med sådant som inte fanns på kartan för 40 år sedan. Om 20 år förväntas hälften av arbetskraften arbeta med sådant vi i dag inte vet någonting om. Då kan det synas lite väl ambitiöst att sikta in sig på vad som är framtidens branscher. Vi vet ju kanske inte ens vad de är i dag.

Däremot måste vi preparera med kunskap, utbildning, teknikutveckling och innovativa miljöer – förutsättningar för att snabbt kunna svara upp mot teknikskiften och de skiften som finns vad gäller efterfrågan och människors behov. Det måste kunna göras på ett socialt och ekonomiskt hållbart sätt. Det är så vi bygger samhället. Detta kräver också regionala och lokala investeringar. Det kräver att pengar och kapital kan flyta över gränserna på ett bra och sunt sätt där tullar och hinder inte sätter käppar i hjulen.

Handel har nämligen skapat välstånd, och miljontals människor har lyfts ur fattigdom tack vare global handel. Tillgången till kapital, innovationer och kompetens har genom handel bidragit till en ökad tillväxt – inte minst i många utvecklingsländer. De som tar klivet framåt är de som bejaktar näringsfriheten, det fria företagandet, fungerande äganderätt och finansiella regler och institutioner som grunden för ekonomisk och social utveckling. Sveriges resa från fattigdom till välstånd grundlades med hjälp av frihandel och näringsfrihet.

Fru talman! Genom handel växer ekonomierna, och utvecklingsländernas medborgare får större möjlighet att påverka sin framtid. Där kan vi som medlem i Europeiska unionen vara en stark pådrivande faktor genom handel som en vidareutveckling av bistånd. Det börjar med bistånd men slutar ofta med handel, och det är det bästa bistånd man kan hjälpa till med.

Fru talman! Jag skulle vilja nämna någonting om investeringsskydd och tvistlösning. Detta är en fråga som har debatterats mycket i samband med TTIP-avtalet, det transatlantiska investerings- och partnerskapsavtalet mellan EU och USA.

Att investera i ett annat land är för många företag ett väldigt stort steg att ta. Det finns en osäkerhet. Ett litet eller medelstort företag i Sverige som ska ta klivet över Atlanten och etablera verksamhet och bygga upp fabriker måste känna trygghet. Då måste det finnas försäkringar om att verksamheten inte kommer att exproprieras och om att företagets möjligheter att verka inte begränsas av andra skäl.

Det måste finnas en tvistlösningsmekanism för att hantera tvister mellan stater och de investerade. Det har funnits ett system, den så kallade ISDS-klausulen, som har visat sig fungera väl men som i debatten har fått väldigt mycket kritik. Kommissionen har tagit fram en ny variant, som nu har skrivits in i CETA-avtalet med Kanada.

Jag vill i sammanhanget uttrycka en viss reservation mot att kasta ut barnet med badvattnet. ISDS-avtalet har fungerat under lång tid. Låt oss

genomföra dessa reformer på ett konservativt sätt, sakta och försiktigt. Låt oss inte förändra det som är bra, men låt oss möjligen förändra det som kan bli bättre.

Fru talman! Med hänvisning till det anförda vill jag yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill också yrka bifall till motivreservationerna 2 och 4.

Anf. 34 JOHAN NISSINEN (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Vi ska idag debattera kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen.

Globalisering innebär att världens länder knyts närmare varandra politiskt, kulturellt och ekonomiskt. Detta genererar generellt ökad handel och minskade klyftor men också stora utmaningar.

Fru talman! Sverigedemokraterna är ett EU-kritiskt parti. Vi har en del skilda åsikter gentemot kommissionen och övriga riksdagspartier, och jag kommer att ta upp dessa i mitt anförande.

Vi anser att EU ska ta ett steg tillbaka, särskilt med tanke på utfallet av folkomröstningen i Storbritannien. Det är viktigt att EU förankrar sina visioner hos befolkningen. Ur det perspektivet välkomnar vi diskussionen om EU:s framtid, där diskussionsunderlaget om globaliseringen utgör en del.

EU framställs ofta som en garant för Europas mångfald och kultur, men vi menar att det är precis tvärtom. EU är en likriktande och långsam byråkrati med visionen att alla medlemsländer ska utvecklas i samma riktning, oavsett medlemsländernas egna förutsättningar gällande ekonomi, kultur, infrastruktur, energi, sociala förutsättningar, arbetsmarknad, utbildning och så vidare – listan kan göras lång.

Jag vill ändå framföra att Sverigedemokraterna ser många fördelar med delar av den inre fria rörligheten, bland annat vad gäller varor, kapital och konkurrensneutrala tjänster. Men att släppa allt helt fritt utan regleringar är något som vi inte kan ställa oss bakom.

Om den förda EU-politiken dessutom ska anammas fullt ut på en global nivå kan det få långtgående negativa effekter. Vi anser därför att det är av yttersta vikt att handelsavtal samt avtal som rör arbetsmarknad och ekonomiska och sociala samarbeten noga kontrolleras avseende effekterna för den svenska arbetsmarknaden och för våra skattebetalare.

Vi ser allvarliga brister med Europeiska unionen, till exempel att subsidiaritetsprincipen motarbetas aktivt av kommissionen och att det demokratiska underskottet och bristen på engagemang från vanliga européer är slående.

Möjligheterna att fatta beslut mot enskilda medlemsstaters vilja har lett till en snabbare och fördjupad integration, vilket i kombination med fördragens brist på möjlighet till variation har lett till den djupaste brytning som Europasamarbetet någonsin drabbats av, nämligen Storbritanniens utträde.

Vi menar att dagens EU inte är en hållbar plattform för samarbete utan utgör ett uppenbart hot mot sin egen största framgång, nämligen den inre marknaden, vilken nu riskerar att splittras.

Med detta sagt vill jag vara extra tydlig: När det gäller kommissionens vitbok om EU:s framtid, som innehåller fem scenarier, anser vi att scenario 2 är det enda tänkbara. I detta scenario flyttar EU sitt fokus till att enbart

handla om den inre marknaden, vilket på sikt skulle möjliggöra ett mer mellanstatligt EU. Detta har vi varit tydliga med i utrikesutskottet.

Fru talman! Sverigedemokraterna ser generellt positivt på en fri och öppen handel med varor och tjänster. Att skapa globala handelsavtal är på ett övergripande plan eftersträvansvärt. Vi anser även att andra intressen än rent ekonomiska bör kunna beaktas inom handelspolitiken, såsom djuretik, corporate social responsibility och miljöaspekter.

Vi anser att Sverige och EU inom ramen för WTO, World Trade Organization, ska verka för en öppen och fri handel och motverka protektionism. Få saker skulle skada Sveriges industri mer än om EU och dess handelspartner skulle börja begränsa eller på andra sätt förhindra internationell handel. Vi vill i det här sammanhanget därför betona vikten av ett handelsavtal mellan Storbritannien och EU.

Vi ser positivt på kommissionens övergripande handelsstrategi, då den i utvalda delar kan generera positiva effekter för såväl den europeiska som den svenska marknaden. Men om man tar hänsyn till förslag från kommissionen på andra områden som energi, infrastruktur och tillväxtskapande åtgärder ser vi en återkommande problematik när det gäller finansieringslösningar, ökad användning av strukturfonder, socioekonomiska projekt, ständigt kostnadsdrivande lösningar och skapandet av låtsasjobb.

Trots att det ofta framhålls att förslag från EU inte ska generera några kostnadsdrivande effekter går det att konstatera att de ändå gör det. Vi menar att detta innebär en ökad belastning för svenska skattebetalare.

Fru talman! Sverigedemokraterna är, som jag tidigare nämnt, kritiska till EU. Vi tror dock på ett visst Europasamarbete, inte minst när det gäller den gemensamma inre marknaden. I vår vision av det framtida Europasamarbetet behövs inga europeiska struktur- och investeringsfonder.

Vi har tidigare varit kritiska när det gäller fonderna, inte minst då vi ser hur fördelningen av fonderna slår ut ofördelaktigt för Sverige. Vi vill i detta sammanhang särskilt understryka vår uppfattning att Sverige inte, som en konsekvens av brexit, ska betala in en högre nettoavgift till den gemensamma budgeten – inte en enda krona till! Det enda alternativet är att minska den gemensamma budgeten.

Om det nu inte går att avskaffa ESI-fonderna och låta medlemsstaterna själva bedöma sitt behov av satsningar vill vi framhålla att det är av stor vikt att EU:s strukturfondsmedel används på ett så effektivt sätt som möjligt genom mer noggranna kontroller. I vissa fall ska projektutbetalningar göras när projekten är klara, detta för att komma till rätta med de problem som vi menar förekommer i dag.

Vidare anser vi att strukturfonder endast ska användas till projekt för att stimulera tillväxt och inte till socioekonomiska projekt. De bör också fördelas mer rättvist mellan medlemsländerna.

Anf. 35 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! Johan Nissinen verkar vara väldigt glad över att EU inte mår så bra. Han vill att EU ska ta ett steg tillbaka, vilket EU verkligen har gjort i samband med att Storbritannien har valt att kliva ur EU.

Samtidigt hör jag att Johan Nissinen som sverigedemokrat talar väl om tre av de fyra friheterna vad gäller rörlighet – rörligheten för varor, rörligheten för kapital och rörligheten för tjänster – men inte om rörligheten för människor. Det tycker jag är intressant.

I mitt anförande talade jag om hur den globala utvecklingen gör att tid och plats blir mindre intressant. Allting flyter samman. I dag spelar det ingen roll var man producerar – det kommer hur som helst att landa på andra sidan jordklotet, i norr eller i söder. Realtiden finns alltid.

Men det jag hör när Johan Nissinen talar är ett steg tillbaka. Det är inte bara ett steg tillbaka för EU, utan det är ett steg tillbaka för världen. Det är ett steg tillbaka för det som är grundläggande för mänsklig interaktion, nämligen ömsesidigheten.

I dag kan man inte längre begränsa rörlighet för varor, kapital och tjänster och hålla det skilt från rörlighet för människor. Jag skulle vilja höra Johan Nissinen förklara varför det är så farligt att människor rör sig över gränser, när det ändå är människor som ligger bakom varuflöden, kapitalflöden och tjänsteflöden. Tjänster kan inte förverkligas om det inte finns människor, och då måste människor bryta gränser.

Varför?

Anf. 36 JOHAN NISSINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tror faktiskt inte att Moderaterna heller tror på helt fria och öppna gränser, för i så fall hade ni nog fattat ett annat beslut på ert riksting nyligen.

Det går inte att ha helt öppna gränser. Alla länder måste på något sätt kunna ha kontroll över vilka som kommer in i länderna, annars kan precis vem som helst komma in och rikta terroristhot och annat.

Sedan kan man inte ha ett öppet samhälle där alla får komma in och ta del av välfärden, utan man måste ha en viss begränsning av människor som får komma in. Det tror jag faktiskt att Hans Rothenberg håller med om.

Anf. 37 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! Det var ett kort svar. Jag förstår att det var kort, för det kanske är lite svårt att lägga ut den tankegången i det här sammanhanget. Vi talar globalisering, om hur världen ska växa och bli mer tillgänglig för människor, framför allt människor som i dag inte har möjlighet att tillgodogöra sig det som vi i vår högutvecklade västerländska miljö har byggt upp tillsammans med andra länder av egen kraft men i interaktion med andra. Det är en livskvalitet, ett välstånd.

Johan Nissinen talar om att handelsavtal ska vi ha. Vi ska ha CSR-avtal, och vi ska utveckla samarbetet inom WTO med världshandeln och motverka protektionism. Men jag kommer ändå tillbaka till detta att ett av de största protektionistiska hoten är att begränsa människors rörlighet.

Det är mycket riktigt att vi inte kan öppna alla kranar och alla svängdörrar. Men om det är i någonting som mina moderata vänner skiljer sig från Sverigedemokraterna och Johan Nissinens vänner är det att vi tror på människan. Vi tror inte att alla människor som vill förflytta sig över gränserna är terrorister. Vi tror inte att de vill något ont. Vi tror faktiskt att det finns väldigt mycket gott i människor.

Jag tycker att det är på sin plats att Johan Nissinen får en chans till att svara på frågan: Varför talar du så väl om fri rörlighet för varor, kapital och tjänster när du inte vill tala så väl om fri rörlighet för människor, som är förutsättningen för de tre första rörligheterna?

Anf. 38 JOHAN NISSINEN (SD) replik:

Fru talman! Det visade sig ju att inte heller Moderaterna trodde på totalt fri rörlighet, för det fungerar inte. Vi kan inte ha helt öppna gränser.

Vi kan ha fri handel och arbetskraftsinvandring. Människor ska kunna komma när det finns ett behov. Men vi kan inte bara öppna och säga att alla kan komma till Sverige därför att de vill komma till Sverige. Därför tror vi inte på en totalt fri rörlighet. Det fungerar inte i praktiken. Man kan inte upprätthålla ett modernt samhälle om man har totalt fri rörlighet.

Om hela världen hade haft exakt samma standard hade det funkat, för då hade det inte hänt att folk skulle vilja flytta bara för att få det bättre, och om vi inte hade haft någon världsterrorism hade det inte heller varit något problem.

Det går inte att ha totalt fri rörlighet, men det går att ha arbetskraftsinvandring och fri handel. Det står inte i motsats till att inte ha totalt fri rörlighet, och det tror jag att Hans Rothenberg egentligen håller med om.

Anf. 39 PETER HELANDER (C):

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 från M, C, L och KD i detta utlåtande.

I dag diskuterar vi EU-kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen.

Har vi alltid haft den fria rörligheten? Inte ens inom Sverige kunde man röra sig fritt förr i tiden. Före 1860 var man tvungen att ha med sig ett pass om man skulle resa utanför länet.

För drygt hundra år sedan var folkskolläraren höjden av kunskap i byn. Läraren kunde visa upp planscher med främmande djur och växter från länder som låg långt borta, så långt borta att man inte kunde åka dit. När min farfar var ung var bilar en ovanlighet i Sverige. Lite senare i livet var han också skeptisk till att någon verkligen hade landat på månen 1969.

När jag var tonåring var hälften av EU:s 28 länder diktaturer – Portugal, Spanien, Cypern, Grekland och hela östblocket. När jag var ung på 80-talet var jag stridspilot i svenska flygvapnet och upplevde det kalla krigets slutskeden. Och murens fall 1989 kom som en överraskning för nästan alla av oss. Världen tog en ny vändning och diktaturena i Europa blev öppna demokratier. Vi har nu vant oss vid att leva med öppna gränser i Europa, att människor, varor, tjänster och kapital kan röra sig fritt, och det har skapat fred och välbefinnande. Jag hävdar med bestämdhet att inget var bättre förr.

Men det händer någonting i världen just nu, inte bara i Europa utan även på andra kontinenter. Många européer, särskilt de yngre, ser att livet kan förbättras av kopplingarna till människor i andra länder och världsdelar. Och det stämmer. Omkring en tredjedel av EU:s nationalinkomster kommer från handel med övriga världen. Men många människor är också oroliga. För dem betyder globaliseringen förlust av arbetstillfällen, social orättvisa, låga miljö-, hälso- och integritetsnormer. De ser globaliseringen som en urholkning av traditioner och identiteter. Denna oro, som vi kanske inte tog på stort allvar till att börja med, måste vi ta på allvar om vi ska hålla ihop Europa och Sverige och inte låta de bakåtsträvande nationalistiska krafterna växa sig starkare, påhejade av Kreml som ser sin chans att göra Ryssland starkt igen.

I dagens situation, mer än någonsin förr, är de lokala frågorna globala och de globala frågorna lokala. Samtidigt som globaliseringen påverkar nästan alla aspekter av våra liv upplever medborgarna i EU denna utveckling på helt olika sätt. Världen står inför allt fler gränsöverskridande utmaningar, alltifrån tidigare oöverträffade migrationsströmmar till terrorhot, finanskriser, pandemier och klimatförändringar. Inte ens de största och rikaste länderna har längre kapacitet att på egen hand hantera de utmaningar de ställs inför. I dagens värld blir globalt samarbete allt viktigare.

Fru talman! Öppenheten inom den globala handeln har stärkt EU:s ekonomiska tillväxt, vilket höjer välbefindandet och bidrar till vår fortsatta konkurrenskraft. EU:s andel av den globala varuexporten ligger fortfarande på över 15 procent och har minskat med endast en bråkdel sedan sekelskiftet, vilket är en styrka med tanke på Kinas begynnande framväxt som WTO-medlem och exportmotor.

Globaliseringen har haft liknande positiva effekter i hela världen. Den har bidragit till att lyfta miljontals människor ur fattigdom och gjort att fattiga länder kunnat komma i kapp. Den har spelat en roll för att öka stabiliteten i världen men även för demokratin och freden.

FN:s mål för hållbar utveckling utgör en övergripande ram för att åtgärda fattigdomen och öka levnadsstandarden i utvecklingsländerna, samtidigt som de skapar förutsättningar för framtidens exportmarknader. Utsikter till en hållbar framtid med välbefindande i hemländerna bidrar också till att minska hanteringen av irreguljära migrationsströmmar till Europa.

Samtidigt medför globaliseringen utmaningar. Fördelarna är ojämnt fördelade mellan människor, länder och regioner, och vissa har sämre förmåga att anpassa sig till förändringar och konkurrens än andra.

Kombinationen av globalisering och teknologisk förändring har ökat efterfrågan på kvalificerad arbetskraft men minskat antalet arbetstillfällen för personer med låg eller ingen utbildning, särskilt i tillverkningsindustrin. De uppsagda har svårt att få ett nytt arbete, särskilt om det kräver fortbildning.

Den lagliga invandringen har generellt sett stärkt ekonomin i mottagarländerna och kan förse EU med de färdigheter som krävs för att komma till rätta med bristen på arbetskraft. Om infrastrukturen och integrationsinsatserna lokalt inte håller jämna steg med den ökande migrationen leder det till sociala spänningar i samhället. Särskilt i länder och regioner med hög arbetslöshet och socialt utanförskap kan de ekonomiska och samhällseliga kostnaderna vara höga, medan marginalisering av människor i vissa fall kan leda till radikalisering.

Om inte Sverige och EU fortsätter att vidta verksamma åtgärder finns det en risk för att globaliseringen får effekterna av de tekniska framstegen och den senaste ekonomiska krisen att samverka på ett sätt som inte är bra och leder till ännu mer ojämlikhet och polarisering i samhället.

Många människor oroar sig för att sakna inflytande över sin framtid och anser att deras barn har sämre utsikter än vad de själva hade. Denna oro beror på uppfattningen att regeringarna har förlorat kontrollen, förmågan eller viljan att sätta sin prägel på globaliseringen och hantera dess effekter på ett sätt som gagnar alla. Detta är en politisk utmaning för Sverige, EU och alla andra länder.

Fru talman! I den ekonomiska krisens spår och efter det bakslag som har följt i form av globaliseringsmotståndet har vi redan på flera håll kunnat bevittna steg i riktning mot isolationism.

De multilaterala förhandlingar som skulle undanröja handelshindren har under det senaste årtiondet i stor utsträckning avstannat, och protektionismen är åter på intåg.

Också länder som har stöttat en öppen global ekonomi undersöker nu hur de ska kunna bromsa importen, begränsa invandringen och främja inhemsk produktion.

Sammantaget har hela denna utveckling bidragit till den senaste tidens markanta avmattning av tillväxten i den globala handeln.

Om vi stänger våra gränser kommer andra att göra likadant. Vi blir alla förlorare. Protektionism skulle störa produktionen och leda till höjda priser och kostnader för konsumenterna. Vi måste ägna särskild uppmärksamhet åt att stärka motståndskraften mot detta, särskilt i landsbygdssamhällen som riskerar att lämnas på efterkälken på grund av globaliseringen.

Fru talman! I Sverige är vi relativt överens om vår hållning och positionering, och det inkluderar Centerpartiet. Jag kan ändå tycka att det är viktigt att vi har en mer livlig debatt om hur vi i Sverige aktivt kan medverka till att EU utvecklas så att det vi har varit med och byggt upp kan fortsätta bidra till fred och välbefinnande i Europa och Sverige.

(Applåder)

Anf. 40 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag globaliseringens effekter för att belysa och skapa debatt om aktuella EU-frågor, i detta fall just handel och globalisering.

Vänsterpartiet är i handelsfrågor en annan röst än de andra partierna. Vi står inte med pomponger och jublar åt allt vad frihandel heter. Vi försöker problematisera och diskutera om det inte vore bättre att hitta en annan balanspunkt för både Sveriges och EU:s handelspolitik. Tyvärr är de andra partierna än så länge väldigt lomhörda.

Samtidigt som vi står här och debatterar handel befinner sig handelsminister Ann Linde på resa i diktaturens Saudiarabien. Det är ett extremt konservativt land där skillnaderna mellan mäns och kvinnors möjligheter är enorma. Trots det har regeringen svårt att kalla landet diktatur.

Vi svenskar har i dag ett naivt och skevt synsätt på diktaturer som förtrycker. Vi oroar oss gärna när en moské ska startas, var finansieringen kommer från, om det är extremkonservativa wahhabismen, som är Saudiarabiens nationalreligion, som ligger bakom och hur det kommer att påverka det svenska samhället. Samtidigt saknar vi helt kritik mot att Saudiarabien är vår största handelspartner i Mellanöstern och att över tusen svenska företag verkar där och därigenom också understöder diktaturens makt.

Att regeringen dessutom pekar ut Saudiarabien i sin exportstrategi trots saudiernas extrema beroende av olja, som borde stanna i backen, visar hur bakvänd svensk handelspolitik är. Det blir tydligt att handel och demokrati inte per automatik hänger ihop.

Jag deltog i helgen på en naturbrukskonferens där kritiken var betydligt skarpare än vad man brukar höra i den svenska debatten. Det var småjordbrukare som såg det absurda i att konkurreras ut av storjordbruk utan miljöhänsyn och att vi i Sverige i dag producerar bara varannan tallrik och skickar mat långväga både som import och export.

De menade att den liberalisering som har skett och som fortfarande sker kan ifrågasättas kraftigt om vi ska uppnå det som sägs i mål 2 i FN:s Agenda 2030 om att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

Fru talman! Vänsterpartiets reservation handlar om systemet med tvistlösningsmekanismer, som finns i många internationella handels- och investeringsavtal, dock inte alla. Det inrättades efter andra världskriget för att skydda investerare i handelsavtal med nationer som saknade stabila och fungerande rättssystem. Genom ISDS skyddades företagen mot direkt expropriering.

I dag har ISDS alltmer kommit att utgöra ett skydd mot indirekt expropriering. Det handlar således inte längre om att skydda tillgångar som företagen äger utan om att skydda företagets beräknade vinster. Därmed kan företag stämna stater om de anser att nationell lagstiftning hindrar dem och deras möjlighet att göra vinst.

ISDS har därigenom blivit ett effektivt sätt att förhindra progressiv lagstiftning och utgör i förlängningen ett direkt hot mot demokratin.

Eftersom både EU:s medlemsländer och dess motparter i flera av de handelsavtal som nu förhandlas har stabila och fungerande rättssystem finns ingen anledning att ta upp tvister i internationella domstolar, vilket kan ske med nuvarande system.

Det är orimligt att handelsavtal som förhandlats med stater med fungerande juridiska system ska innehålla ISDS-klausuler. Nu pågår förhandlingar mellan EU och exempelvis Australien, Nya Zeeland och Japan, som samtliga har sådana fungerande rättssystem.

Jag anser därför att handelsavtal som förhandlats med stater med fungerande juridiska system inte ska innehålla ISDS-klausuler.

I maj kom den så kallade Singaporedomen från EU-domstolen. Det var ett förhandsbesked om i vilken utsträckning som nationella parlament, som Sveriges riksdag, ska få vara med och säga sitt om handelsavtal som EU har förhandlat fram.

Domen var ett bakslag för EU-kommissionen då den tydligt sa att de nationella parlamenten har rätt att besluta om alla handelsavtal om de innehåller andra utländska investeringar än direktinvesteringar och en mekanism för tvistlösning mellan investerare och stater.

Det betyder att man inte ska kunna kringgå de lagar och regler vi har, utan EU-kommissionen måste kontakta oss och inte försöka kringgå oss som nationellt parlament.

I dagens betänkande står det: ”EU ska vara en stark röst för en fri och rättvis handel i världen. Det kan bland annat leda till ökat välstånd och främja en hållbar utveckling.”

EU och Sverige är duktiga på att lyfta fram att handeln ska vara fri, men frågan är om den är så himla rättvis. Att den leder till ökat välstånd för alla kan man verkligen diskutera, och att den skulle leda till hållbar utveckling socialt, ekonomiskt och miljömässigt ifrågasätter jag starkt.

I betänkandet sägs det att man ska bli bättre på att lyfta fram de positiva effekterna av frihandel för att de som är förlorare på frihandel ska förstå det bättre.

Problemet är kanske just detta: att man väldigt aktivt sopar de negativa effekterna av frihandel under mattan. Det är till och med tydligt, även i underlaget från EU, att det aldrig är kapitalet som missgynnas av frihandel. Det är alltid arbetaren som får betala priset att ställas mot en annan arbetare i ett annat land. Det är också en av de byggstenar som förstärker och sprider rasismen.

Det är inte bara vi i Sveriges riksdag som diskuterar detta. Även den kända tidskriften *The Economist* skriver i sitt senaste nummer under rubriken "Left behind – How to help places hurt by globalisation" just ojämlikheten och vad den gör med de samhällen vi lever i. Jag tror att ojämlikhet är något som vi måste bli bättre på att diskutera här i kammaren. Vi behöver diskutera ojämlikheten som ett resultat av handel, skatter, välfärd och arbetsmarknad. Det behöver vi fundera mer på.

Storföretag ska inte tillåtas diktera villkoren för vilken lagstiftning som ska råda i enskilda länder. Jag anser att handelspolitiken bör förändras i en mer rättvis, solidarisk och miljömedveten riktning.

I dag förs inte handeln på rättvisa villkor, och de vinster som handeln skapar fördelas inte på ett rättvist sätt. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är en av huvudförklaringarna till att vår värld fortfarande är ojämlik och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa.

Jag yrkar bifall till reservation 5 och vill uppmärksamma att Vänsterpartiet har ett särskilt yttrande.

Anf. 41 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! Nu är det favorit i repris. Nu står vi här igen och talar om frihandel. Vi talar om storföretag och investeringsskydd, och vi har fullkomligt olika uppfattningar i denna fråga.

Jag lyssnade extra noga på Håkan Svenneling denna gång. Jag försökte nämligen lyssna om jag hörde något positivt om frihandel. Jag vet inte om någon här i kammaren gjorde det, jag gjorde det inte.

Det var en rapsodi av frihandelns elände, negativa konsekvenser, människor som blir sjuka och människor som får mindre möjlighet att påverka sin tillvaro på grund av handel.

Jag noterade också att Håkan Svenneling ifrågasatte att begreppen handel och demokrati hänger ihop. Jag skulle vilja fråga Håkan Svenneling något. Det finns två länder som under lång tid har varit isolerade från världshandeln. Det ena landet är Kuba, och det andra landet är Nordkorea. Anser Håkan Svenneling från Vänsterpartiet att demokratin i dessa två länder har utvecklats väl genom handelsbojkotterna?

Anf. 42 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det var medvetet från min sida, Hans Rothenberg, att jag inte lyfte upp något som är positivt med handel, för det gör du så himla bra. Du är tydlig med att allt är positivt, men detta gör att du missar det som är negativt.

Om man lyssnar på denna debatt behöver man förstå att det finns två sidor. Handel kan absolut vara bra. Det kan finnas positiva delar i den, och mycket av det välstånd vi har i Sverige bygger på handel. Men det finns också negativa effekter.

Vi ser att frihandelsförespråkare som du aktivt sopar undan de negativa konsekvenserna, oroar sig väldigt lite för dem och inte ser hur de bidrar till att rasismen sprider sig genom Europa. Detta tror jag är det stora problemet i dag, och det behöver det liberala projektet ta sig en funderare på.

Hur ska man kunna sprida välståndet så att alla får del av det? Hur ska man kunna prata om de negativa konsekvenserna av frihandel? Och hur ska man kunna få den att leda till en positiv utveckling överallt? Detta leder oss till frågan om handel och demokrati.

Som jag var inne på finns det gott om länder som har en väl utvecklad handel och som inte är demokratier, och så finns det länder som absolut inte är demokratier utan diktaturer, till exempel Kuba och Nordkorea. De har inte någon särskilt omfattande handel, utan där finns handelsblockader.

Handel kan absolut vara ett medel som kan användas för att nå demokrati i vissa lägen, men problemet är att det måste hänga ihop. Detta saknar till exempel den regering som i dag leds av socialdemokrater och miljöpartister – inte av dig och mig, Hans Rothenberg – helt verktyg för.

Man pekar ut diktaturer, till och med oljestinna diktaturer, som helt saknar en strategi för att nå demokrati. Iran är ett exempel på ett sådant land. Man sa att man efter Iranavtalet om avveckling av kärnvapen skulle utveckla handel för att Iran skulle bli snälla. Det som har hänt är att man upprättar handelsrelationer, och sedan utvecklar Iran ändå kärnvapen. Då har man verkligen misslyckats.

Anf. 43 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! Det är just denna regering som ditt vänsterparti stöder, Håkan Svenneling. Ni har i fyra budgetpropositioner på raken backat upp den rödgröna regeringen, och ändå står du här och kritiserar Socialdemokraterna och Miljöpartiet i grunden för deras frihandelsvänliga syn. Vore det inte läge att fundera på om stödet till denna regering ska kvarstå? Nu är det inte så många månader kvar av mandatperioden, men ni skulle kanske ha tänkt på detta lite tidigare.

När jag lyssnar på Håkan Svennelings anförande hör jag att det är problem med storföretag. De kan stämma stater; det är axiomet, grundtesen. Men varför stämmer man stater, och varför är det bara storföretag som är exemplet?

Investeringsskydd har man för att företag som går in på en annan marknad ska kunna känna sig trygga i investeringen. Det handlar framför allt om små och medelstora företag, varav många från Håkan Svennelings hemtrakter i Värmland, som gärna skulle vilja skapa nya arbetstillfällen hemma i Kil med omnejd. Dessa företag måste känna sig trygga, och de måste också ha ett investeringsavtal som heter duga. Då duger det inte att bara leta efter negativa effekter – det är inte bättre att begränsa.

I dag är det faktiskt lättare att handla med vapen och exportera dem från Sverige än att exportera välfärdstjänster. Om vi ska tala om att förbättra världen vore det svenska kunnandet inom välfärdstjänster en riktig välsignelse att kunna bidra med och sprida över världen. Men där sätter ni som välfärdsföretagsamhetsjägare käppar i hjulet.

Detta är grundläggande: Om man inte handlar, hur ska man då kunna tala med dem? För att travestera en känd film på julafton: Hur ska man kunna få dem att förstå om man inte talar med dem?

Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Om det är något som jag skulle vilja, Hans Rothenberg, är det att göra det svårare att exportera vapen. Tyvärr har vi inte riktigt Moderaterna med oss på den linjen, och det gör att vi här i kammaren inte har stoppat till exempel vapenexporten till diktaturer.

Investeringsskyddet handlar mycket om att man säger att det är småföretagen som vinner på det, men det väldigt tydligt att det är storföretagen som har resurser till sådana stämningar. Det finns inga bevis för att det leder till fler investeringar.

Det finns en stor variation i de avtal som EU förhandlar om nu. I vissa handelsavtal är det tydligt att man vill ha med tvistlösningsmekanismen, men i andra avtal är det tydligen inte så viktigt, troligtvis inte beroende på EU utan snarare på den motpart man pratar med.

Latinamerika, som är en av de kontinenter som haft flest stämningar, är inte intresserade av att ha en tvistlösningsmekanism när de träffar avtal med EU. I andra, betydligt mer liberala ekonomier, går man tydligt fram och säger att man absolut ska ha en tvistlösningsmekanism. Det finns två olika synsätt i världen.

Jag kan konstatera att vi stöder regeringen men inte deras handelspolitik. Varje gång vi kommer hit och debatterar handelspolitik är det tydligt att det är Moderaterna och Hans Rothenberg som sluter upp bakom regeringens handelspolitik. Detta kommer att bli extra tydligt den dagen vi ska debattera CETA-avtalet med Kanada här i kammaren. Det kommer vi nog att göra i vår.

Att vi ändå stöder regeringen trots att de har en så usel handelspolitik handlar om att vi inom ramen för de budgetförhandlingar vi har med regeringen, som är det organ där vi stöder regeringen, är för att vi minskar ojämlikheten i Sverige. I övrigt röstar vi ofta nej till regeringens förslag.

Om man tittar på de fina grafer som finns i budgeten kan man se att de som får mest är de som tillhör de lägsta inkomstgrupperna, medan de som tillhör de rikaste inkomstgrupperna får mindre. Det var precis tvärtom när Hans Rothenbergs moderater satt och styrde i regeringen. Då var det de rika som vann i Sverige, och detta kunde man inte göra något åt. Men vi ser att man ännu beskattar kapitalet för lite och att de rika drar ifrån.

Anf. 45 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Jag vill tacka för tillfället att för första gången få delta i en debatt med näringsutskottet. Ämnet är mycket kärt och välkommet för mig och Liberalerna. Det handlar om en av våra riktigt stora framtidsfrågor, nämligen EU, frihandeln, globaliseringen och det internationella samarbetet.

Jag tänker på den föregående debattväxlingen. Låt mig börja med ett citat av världens äldsta bloggare, Dagny Carlsson, 105. I ett tv-program – jag tror att det var på TV4 – fick hon frågan om det var bättre förr, varpå hon med stor emfas svarade: Nej, verkligen inte, det var ett elände. Vi kan väl alla hålla med om att det inte var bättre förr, inte ens ju förr desto bättre.

Jag vet inte om Dagny är liberal, men för oss liberaler är ökade handelsförbindelser och ömsesidigt beroende länder emellan en positiv utveckling som vi har bejakat från början. Detta är ett liberalt signum.

Handel mellan människor har funnits på jorden lika länge som vi själva, och den har skapat utveckling och välstånd. Miljontals människor har lyfts ur fattigdom och elände tack vare globalisering och handel. Därför välkomnar vi varmt att EU-kommissionen lyfter upp globaliseringen som ett av fem diskussionsunderlag i vitboken om EU:s framtid, och jag är glad att vi här i kammaren diskuterar den i dag.

Kommissionen konstaterar att globaliseringen och den tillhörande teknologiska förändringen är här för att stanna. Processen är inget som kan eller bör stoppas. I stället kommer utvecklingen sannolikt bara att gå ännu snabbare. Och det är bra, för rätt hanterad har globaliseringen stor potential.

När vi i dag ser hur populism och nationalism är tillbaka som politiska rörelser är det särskilt angeläget för oss som tror på öppenhet att stå upp för frihandel och globalisering. För aldrig förr i mänsklighetens historia har vi sett så stora ekonomiska och sociala förbättringar. Andelen som lever i extrem fattigdom har minskat, och även om befolkningen ökar har antalet fattiga liksom barnadödlighet, analfabetism och undernäring minskat.

Globaliseringen hjälper oss att sprida den kunskap och teknik som utvecklas över hela världen så att alla kan ta del av den.

Tyvärr finns det många som trots den här positiva utvecklingen upplever sig som förlorare. Det är inte bara svart eller vitt. När låginkomstländer blir rikare växer missnöjet i västvärlden och vi kan se oss som förlorare. Men även en EU-vän som jag måste våga se och erkänna att alla inte har kunnat ta del av tillväxten. Vissa sektorer och arbetsuppgifter har konkurrerats ut och ersatts av låglöneländer eller maskiner. I Tyskland används kritik mot EU:s frihandelsavtal för att samla inrikespolitiska poäng, och även i Sverige finns globaliseringsmotståndare, som vi har hört, som ihärdigt motarbetar ökad öppenhet. Både till höger och till vänster om oss finns människor som lever på att bygga gränser och inte på viljan att öppna dem.

Kommissionen konstaterar mycket riktigt att EU fortfarande befinner sig i ett tidigt skede av en omställning som innebär att digitalisering, robotar, artificiell intelligens, internet och 3D-skrivare kommer att revolutionera sättet på vilket man producerar, arbetar och konsumerar. Här är det viktigt att Sverige och EU ligger i täten. Därför är det också viktigt att tydligt peka på de fördelar globaliseringen medfört och medför men också att garantera att EU inte bara är en union för handel utan också en union som står upp för rättvisa och att vi garanterar att avtal är sjysta vad gäller såväl arbetares villkor som djurens och naturens villkor. Det är också viktigt att garantera att de sociala orättvisor som finns inom EU motarbetas, och därför är det sociala handslag som EU:s regeringschefer nu fattat beslut om av stor vikt för vår framtid.

Vi, och det gäller särskilt liberaler, behöver bemöta människors oro. Vi behöver visa på de fördelar som vi har fått av århundraden av internationell handel och öppenhet. För EU blir det därför viktigt att förnya sig inom strategiska teknikområden samt att hjälpa arbetstagare att skaffa sig rätt kompetens för att kunna anpassa sig till nya situationer. Utbildning och omställning till andra jobb kan hjälpa dem som hamnat på efterkälken och kan hjälpa oss alla att växa.

Som land och union tjänar vi alla på globaliseringen. För globalisering är inget nollsummespel. Globaliseringen ger oss större effekter. Vi tjänar alla på ett ökat kunskapsutbyte och på att nya forskningsrön kan sprida sig snabbt över världen. Nu bidrar fler hjärnor till att lösa våra utmaningar och till att vi kan bygga vidare på varandras kunskap.

Fru talman! Liberalerna välkomnar, vilket säkert inte har gått någon förbi, att EU-kommissionens diskussionsunderlag betonar vikten av att motverka protektionism och isoleringspolitik eftersom stängda gränser gör alla till förlorare oavsett på vilken sida av gränsen man befinner sig.

I stället behöver vi se till att fler människor kan dra nytta av en öppen värld där flödet av varor, kapital och tjänster ökar i snabbare takt och att välståndet ökar. Det skapar i sin tur en gemensam styrka att genom välståndets krafter kunna värna fred och säkerhet, demokrati och mänskliga fri- och rättigheter och miljön, vilket är avgörande för den globala utvecklingen.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till motivreservation 2 och till att utlåtandet läggs till handlingarna.

(Applåder)

Anf. 46 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Svensk utrikes- och biståndspolitik ska i alla led främja näringsfrihet, fritt företagande, fungerande äganderätt och finansiella regler och institutioner. Det är grunden för ekonomisk och social utveckling.

Globaliseringen har stora sociala konsekvenser, främst positiva sådana. Handeln har skapat välstånd, som vi har hört flera talare före mig berätta om, och bidragit till att miljontals människor har lyfts ur sin fattigdom. Tillgången till kapital, innovationer och kompetens har bidragit till en ökad tillväxt, inte minst i många utvecklingsländer. Som ett resultat av det här har medellivslängden ökat, fler har tillgång till hälso- och sjukvård och utbildning och kvinnors rättigheter och möjligheter har stärkts. Utvecklingen i inte minst många afrikanska länder är i dag exempel på globaliseringens positiva sociala effekter.

Jämfört med för 20–30 år sedan ser vi en kraftig nedgång av antalet människor som lever i extrem fattigdom, detta delvis tack vare millemålen. Men arbetet måste fortsätta. Vi måste hjälpa fler människor att få en bra verktygslåda likaväl som bra målsättningar för sina egna länder och sina egna möjligheter att kunna utvecklas.

Fru talman! Jag har med mig lite rekvisita i dag. Det här är ett litet kort som jag fick från industrin under Almedalsveckan med en förteckning över just FN:s globala hållbarhetsmål på. Det är 17 mål, och jag kan nämna jämställdhet, minskad ojämlikhet, dricksvattendirektivet, anständiga arbetsvillkor, ekonomisk tillväxt och så vidare.

Det här är väldigt bra mål, och det är tänkt att varje land ska ha en strategi för hur de ska uppnås. Vi kristdemokrater tycker att det här borde genomsyra all offentlig verksamhet i första hand, så att man är föregångare i detta arbete, men att alla andra organisationer och företag bör uppmuntras att delta i arbetet i den mån som är relevant för deras olika verksamheter.

Fru talman! Globaliseringen påverkar i stort sett alla aspekter av dagens samhällen. Utbytet och flödet av allt från människor och varor till energi och kapital blir allt större och går allt snabbare. Det skapar nya villkor främst för oss människor, för vi är inte så olika dem som vi var förr.

Det var ett reportage i någon tidning – jag kommer inte ihåg vilken – för bara några dagar sedan om att vi blir dummare och dummare. Det är rätt intressant. Allt var inte bättre förr, hörde vi här tidigare. Nej, jag kanske inte heller tror att kunskapen eller intelligensen var större förr, men teknikutveckling gör oss inte alltid smartare, utan vi blir också latare när det gäller att söka den information vi behöver. Inte minst läsutvecklingen hos barn har påverkats av det här.

Det finns saker för oss människor som också måste räknas med i den globala utvecklingen och ses som risker eller faror för mänskligheten, inte minst när vi talar om de här hållbarhetsmålen.

Alltmer integrerade ekonomier blir också mer kunskapsstunga. Vi kommer att behöva mer utbildning för att komma in på arbetsmarknaden, och vi behöver lära hela livet. Då kommer vi tillbaka till ganska basala saker. Rätten till skola och utbildning hela livet behövs i alla länder över hela världen.

Här är jag rädd för att vi kommer att se en allt större kunskapsklyfta mellan de utvecklade länderna och de länder som fortfarande är i utvecklingsstadiet. Globaliseringen handlar, för mig som kristdemokrat, inte minst om att vi ska få med oss de mest utsatta människorna – alla de som i nuläget inte kan ta del av den fantastiska utveckling som vi har varit med om det senaste århundradet eller är mitt uppe i och inte har fått tillräcklig del av.

Det är intressant att se att många av världens ledare verkar tro att protektionism och att isolerat bara värna om sitt eget land skulle vara vägen till framgång. Det har det aldrig varit. Aldrig någonsin.

Fru talman! I dag har jag ytterligare rekvisita. Jag gillar skor. Och skor produceras över hela världen. Skorna jag har på mig i dag är av ett speciellt märke. Det känns nästan inte ens politiskt korrekt att ha de här skorna på sig i dag. För många är de nästan en symbol för just inskränkning av handelsfrihet, konkurrensneutralitet och annat länder emellan som borde vara självklart. Vilket märke är det? Man kanske inte ska tala om varumärken i riksdagens talarstol, men jag kan säga att det kan kopplas ihop med en nära släkting till den amerikanske presidenten.

Det intressanta är att vi talar om ett av världens största länder och en av de viktigaste politiska ledarna. Men när man diskuterar handel, handelsfrihet och konkurrensneutralitet får man en annan bild av det landet, inte minst när det gäller handelsavtalen, TTIP och så vidare.

Om vi ska tala om det i en EU-kontext kom hela det europeiska samarbetet till eftersom det bildades en kol- och stålunion. Man ville inte ha krig. Det var tydligt. Och vad var det som gjorde att man kunde kriga med varandra? Jo, det var behovet av kol och stål. Jag tror att det är viktigt att föra fram det, även i den här diskussionen. Det handlar om EU:s fortsatta utveckling. Låt oss inte glömma grunden för det samarbetet!

Vi kan ha olika politiska uppfattningar i många frågor när det gäller EU. Men grunden är viktig. Det handlar om handel länder emellan, om en inre marknad som måste fungera för oss invånare i Europeiska unionen. Där har vi det viktigaste med globalisering. EU kan inte heller vara isolerat från resten av världen, utan vi ska sträcka ut våra händer till dem utanför som behöver hjälpen.

(Applåder)

Anf. 47 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Sverige är ett litet, exportberoende land. Vi har en lång historia av att producera varor och tjänster, kanske framför allt varor, som vi exporterar till andra länder. Vi har också stora ambitioner, inte minst när det gäller att vilja producera varor och tjänster högt upp i förädlingskedjan. Vi har satsat på innovation, forskning, utveckling och teknikutveckling och sett till att hela tiden ligga i framkant med det vi producerar. Vi satsar på omställning av branscher, företag och individer. Vi har höga ambitioner när det gäller utbildning, kompetensutveckling och så vidare.

Det hänger ihop. Svenska företag som har högt innovativt innehåll i sina varor eller tjänster behöver en större marknad än bara Sverige. Man behöver tillgång till en global marknad. Det gäller stora men också små företag. Det talas exempelvis om fenomenet born global. Vi har alltså en icke obetydlig andel företag som redan från dag ett, när de ska producera en vara eller tjänst som ska ut på en marknad, behöver direkttillgång till en större marknad än den svenska. Därför välkomnar jag diskussionsunderlaget från kommissionen om globalisering. Det är en viktig fråga, för Sverige och för svensk tillväxt.

Vi har byggt en näringslivspolitik, en utbildningspolitik och en innovationspolitik på att ständigt ligga i framkant och på att vi har behov av den här tillgången. Det är inte minst viktigt för vad det skapar för Sverige och den svenska befolkningen, nämligen välstånd.

Globaliseringen pågår. Och jag tror inte att vi kan eller bör stoppa den, utan vi bör bejaka den. Den inrymmer en ofantlig mängd positiva saker. Den innebär möjlighet till ökat välstånd, inte bara i Sverige utan i världen. Och den innebär att vi kan utöka och skapa bättre förutsättningar för demokrati.

Att varor och tjänster kan röra sig är i grunden positivt. Men det innebär också utmaningar. På många ställen runt om i världen kan vi se att den tillväxt som skapas av handeln blir ojämnt fördelad. Det är här som diskussionsunderlaget blir viktigt. Det handlar om insikten om att politik gör skillnad. Trots att man bejakar en utveckling och tycker att den är god, att den i grunden skapar något gott – goda förutsättningar och tillväxt – innebär det inte att politiken inte spelar någon roll.

Politiken måste vara ett viktigt verktyg för att se till att effekten blir den önskade. I det här fallet handlar det om ökad men också rättvis tillväxt. Det handlar om en tillväxt som kommer alla människor till del – i Sverige, i EU och i världen. Det görs inte av sig självt. Det betyder att man, utifrån mitt perspektiv, ska vara odelat för fri handel och fri rörlighet. Därmed inte sagt att det ska vara oreglerat. Självklart ska vi använda de verktyg som politiken ger oss möjlighet till för att se till att handeln är reglerad, att den sker på ett hållbart sätt och att den kommer alla till del.

Jag tror att många här har varit naiva. Jag tror också att man underskattar betydelsen av vad som händer när handeln inte är reglerad och inte kommer alla till del, när den inte får legitimitet. Det är kanske det största problemet vi står inför när det gäller de här frågorna i dag. Genom att inte fullt ut använda de verktyg vi äger själva, där vi bestämmer vad de ska vara och hur de ska användas, riskerar vi att underminera legitimiteten.

När människor upplever att globalisering och handel skapar tillväxt och välfärd, men för någon annan och inte för oss själva, när man upplever sig själv som förlorare i ett sådant system sätter det igång skrämmande krafter. Då kan Donald Trump vinna valet i USA mot alla odds.

När människor eller delar av rörelser ges företräde att tolka vad det betyder och att sätta ord på något som alla kanske inte talar om skapas något ganska obehagligt. Då skapas det förutsättningar för att ställa oss mot dem. Det är ingenting vi vill se, inte någonstans i världen, inte i Europa och inte i Sverige.

Då får vi brexit. Mot alla odds, mot vad alla trodde röstade man för att lämna någonting som bevisligen har skapat tillväxt för Storbritannien. Jag tror inte att någon av dem som röstade för brexit tycker att Storbritannien har blivit fattigare på grund av att man har varit med i EU, eller att Storbritannien har förlorat som land på att vara med i EU. Däremot undrar många människor över vart allt det goda som blivit, all tillväxt som kommit ur samarbetet, har gått och varför det inte har gynnat just dem. Återigen ställdes vi mot dem. Alltför många kände sig tryggare med att krympa gränserna, begränsa det som finns omkring dem och hitta trygghet i något exkluderande i stället för något inkluderande.

Det här måste alla vi politiker ta på allvar. Det är ett fenomen som har hänt i USA. Det är ett fenomen som har hänt i Storbritannien. Det är lätt att säga att stödet för EU är stort i Sverige, och att inte vi behöver bekymra oss.

Jag tror inte att det är så enkelt. Just nu kan vi se en rörelse i hela världen som är protektionistisk. Det finns väldigt starka krafter som spelar på oss och dem, och det måste vi ta på allvar.

Globalisering, digitalisering, teknikutveckling, innovation, öppna gränser, fri rörlighet av varor och tjänster är den absolut bästa grunden för att skapa tillväxt. Men det kommer inte att räcka om vi inte hela tiden också jobbar med att se att fördela tillväxten rättvist.

Därför är den här diskussionen både viktig och bra. Jag är glad över att EU lyfter den som ett så tydligt diskussionsunderlag. I dessa handlingar har man väldigt väl beskrivit alla de möjligheter som globalisering rymmer och medför. Man har också beskrivit de hot och de utmaningar som finns inom globaliseringen och som måste adresseras på ett rimligt sätt.

När det gäller handel och investeringar är det ohyggligt viktigt att den är rättvis och hållbar och att den uppfattas som det. Vi behöver moderna handelsavtal och transparenta processer för att människor ska förstå hur handelsavtal kommer till, vad de innehåller, långsiktiga förutsättningar och så vidare.

Detta gäller också tvistlösningsmekanismen. Den har varit och är starkt debatterad. Det är inget nytt fenomen. Men det behövs moderna tvistlösningsmekanismer på samma sätt som det behövs moderna handelsavtal. Det ska vara tydliga, transparenta och enkla spelregler.

Vi måste också ständigt hålla liv i diskussionen om vad som är EU-kompetens och vad som är nationell kompetens. Det uppfattas ibland som ett hot av medborgarna. Man är rädd att den makt som man vill ha nationellt ska flyttas från det som man upplever som nära och påverkbart till någonting som är långt borta och opåverkbart.

Därför har vi i den här kammaren och i vårt utskott alltid varit noga med att betona vikten av att tydligt skilja på vad som görs bäst på EU-nivå och vad som görs bäst i Sverige, i den här kammaren.

Jag tror inte heller att man kan diskutera globalisering bara i ett EU-perspektiv. Frågorna är inte separata, utan de hänger ihop. Mycket av det som måste göras för att man ska skapa goda förutsättningar för en god utveckling måste göras också nationellt. Det är inte en debatt för debattens skull den här gången.

När det gäller exempelvis frågor som beskattning, hur ser man till att välståndet fördelas lika? Hur ser man till att hela landet och att alla delar i ett land ska leva och fungera? Arbetet från det svenska perspektivet måste drivas hårt nationellt och i EU.

Därför är jag särskilt glad över att vi den här veckan tog hem en stor vinst från ett svenskt perspektiv. Ylva Johansson lyckades faktiskt att ro hem utstationeringsdirektivet på ett sätt som innebär att man är tydlig med att vi inte ska konkurrera med taskiga villkor eller låga löner i sken av att vi vill ha handel. Det var en viktig seger för Sverige.

Det är en god sak att avsluta mitt anförande med att visa på ett exempel på att politik faktiskt kan göra skillnad. Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag i utlåtandet och konstaterar att den här rapporten kommer att läggas till handlingarna.

Anf. 48 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag får säga att det här var ett väldigt intressant inlägg av Jennie Nilsson. Hon konstaterade en hel del intressanta saker. Men det skapar också en del frågor. Det är bra att Jennie Nilsson säger att politiken spelar roll och att man vill ha något slags rättvis tillväxt. Exakt vad det är kan man diskutera, men det är bra att det finns en tydlig rättvisetanke. Det handlar om att skapa legitimitet för den politik som förs. Det är också väldigt bra att Jennie Nilsson lyfter upp att vi inte ska hamna i ett oss-mot-dem-tänkande eller vi-mot-dem-tänkande.

När man lyssnar på Jennie Nilsson funderar man på hur socialdemokratin i Sverige och också i Europa tänker. Det är tydligt att Socialdemokraterna har skapat en axel kring ett liberalt projekt där man är tydlig med att man ser frihandel som vägen framåt. Man har varit positiv till alla typer av förslag som har kommit.

Jennie Nilsson nämnde själv segern, som ändå är en seger, med ett socialt protokoll som gör att det kommer in en social pelare i EU-politiken. Men det hade man kunnat kräva tidigare. Redan när Lissabonfördraget ratificerades fanns det ett förslag från Socialdemokraterna om att man skulle kräva det för att man skulle skriva under Lissabonfördraget. Då sa de svenska socialdemokraterna nej, och nu får man reparera det i efterhand, nästan tio år senare.

Just nu sprids det en bild på internet där Stefan Löfven står lite kaxigt. Det står: Vi står i mitten av svensk politik. Vi är ett parti för många, inte bara för några få.

Jonas Sjöstedt var ganska snabbt ute och gjorde en parodi på den bilden där det stod: Vi står till vänster i svensk politik. Det är bara då som man kan föra en politik för många, inte för några få.

Det är lite det som man landar i när man hör Jennie Nilsson här. Varför är ni så himla intresserade av att gå högerut? Ni samarbetar med centerpartister och liberaler när det är så uppenbart att det är den typen av politik som inte ser handelspolitikens baksida.

Anf. 49 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så jättemycket för frågan, Håkan Svenneling!

Jag tror att mittenpositionen är en väldigt god position att inta. Utifrån mitt perspektiv har Socialdemokraterna alltid befunnit sig mycket i mitten just därför att vi bejakar det som är tillväxtskapande – i det här fallet fri handel – samtidigt som vi har en tydlig agenda för hur tillväxten ska fördelas. Vi har ett rättvisetänk, ett hållbarhetstänk och så vidare. Men har du inte en växande kaka har du inte heller så mycket att fördela. Det är väl skälet till att jag i det här sammanhanget är nöjd över att stå till höger om Svenneling, i alla fall i den här debatten.

Anf. 50 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! S vill ju gärna att politiken ska snurra kring Socialdemokraterna. Det har varit uppenbart under lång tid. Då kanske man har världsbilden att man är i mitten när politiken snurrar åt det hållet.

Problemet är att det hela tiden kommer artiklar och rapporter från Europa om hur socialdemokratiska partier faller ihop eller tappar extremt många mandat och platser i parlamentet. I stället blir det grabbarna där borta, rasisterna, som tar plats i olika parlament, nu senast i Österrike.

Problemet är att man inte är tydlig med vad man vill och hur man skapar rättvisa. I stället landar man i ett liberalt projekt där man inte ser var den rättvisa tillväxten är någonstans. Det blir ett otydligt parti som säger att man vill ha en modern tvistlösning samtidigt som det är tydligt att det är storföretagen som kommer att vinna på tvistlösningsmekanismen. Det är ett parti vars handelsminister reser till Saudiarabien och Iran samtidigt som man säger att man ska ha en feministisk utrikespolitik.

Det är klart att det någonstans kokar ned till att människor frågar sig vart socialdemokratin är på väg. Just nu i Sverige är det tio månader kvar till valet. När jag hör Jennie Nilsson prata om rättvis tillväxt och att man behöver lyssna på de negativa effekterna kan jag inte se om hon är på väg mot mitten eller om hon är på väg åt vänster. Det är det som är det stora frågetecknet i den här debatten. Man oroar sig mycket, men i politisk handling kliver man högerut.

Det kommer alltid att vara skillnad på höger och vänster i svensk politik. Det behöver finnas en konfliktlinje, men Socialdemokraterna kan inte suddas ut ideologiska skillnader och tro att man kan få det som finns till vänster om man samarbetar till höger.

Anf. 51 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Håkan Svenneling!

Jag uppfattade inte någon direkt fråga, utan det var väl snarare ett påstående. Det är väl inte så konstigt att Socialdemokraterna vill att allt ska snurra om S, det vill väl i och för sig alla partier, att allt ska snurra kring dem. Det som är intressant är att alla andra – inte minst Håkan Svenneling – i någon mening förhåller sig till detta som om det vore en sanning, vilket i och för sig vore tacksamt.

Jag delar givetvis inte den analys som Håkan Svenneling gör. Jag tror att en av de stora framgångsfaktorer som Sverige har haft med ett långt socialdemokratiskt styre är att vi har lyckats balansera mellan höger och vänster, om du nu gör det till den typen av fråga.

Jag tror inte att positioneringen i nuläget handlar om att ta en tydlig position åt det ena eller andra hållet utan om att ta en tydlig position för något som är framåtriktat. Det som skiljer i svensk politik i höger-vänster-skalan, om man ska göra en ideologisk exposé över det här, är synen på huruvida tillväxt står i ett motsatsförhållande till exempelvis rättvisa.

Vi har aldrig ansett att det gör det utan har bejakat faktorer som skapar tillväxt. Men vi har inte gjort det oreserverat utan har samtidigt alltid trott på politik, vilket kanske är den största svagheten i delar av den borgerliga alliansen, så som jag ser det. Man tror inte på politik och på politikens förmåga att hantera sådant som man inte vill ha med den tillväxt som man skapar.

Jag och Socialdemokraterna tror inte heller på Vänsterns sätt att vilja fixa politikens villkor genom att villkora exempelvis Lissabonfördraget eller annat i förhandlingsläget och därmed riskera att ställa sig utanför. Vi har alltid varit måna om att vara progressiva, se till att vi finns vid förhandlingsbordet och ha en verktygslåda för att föra frågor framåt. Detta kommer vi att fortsätta göra.

Anf. 52 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Till att börja med kan vi konstatera att många har fått det bättre. Välståndet breder ut sig, och medellivslängden ökar samtidigt som barnadödligheten minskar i världen. Materiellt sett håller många människor i det som tidigare har beskrivits som utvecklingsländer på att resa sig ur fattigdom. Det tycker jag är viktigt att vi har med oss i debatten.

Samtidigt möter vi nya utmaningar i form av överutnyttjade naturresurser och miljöhot. Svält och förtryck är fortfarande en realitet för många. Merparten av världens fattiga och mest utsatta är kvinnor och barn. Det är också de som drabbas hårdast vid naturkatastrofer och väpnade konflikter.

Den gröna rörelsen och Miljöpartiet strävar efter att alltid lägga ett globalt perspektiv på politiken. Miljöpartiet strävar efter en värld i balans, där solidaritet och respekt för mänskliga rättigheter kombineras med hållbar utveckling och klimaträttvisa över hela jordklotet. Inom den gröna rörelsen finns ett brett stöd för uppfattningen att vi måste stärka det internationella samarbetet kring miljö, fred och utveckling och samtidigt finna sätt att stärka en inkluderande global ekonomisk utveckling.

Vi är varma anhängare av internationellt samarbete. Vi ser Europa som en del av en värld av demokratier där människor rör sig fritt över gränserna och där folk och länder handlar och samarbetar med varandra.

Vi är positiva till mellanstatliga samarbeten där länder frivilligt deltar i besluten. I frågor av global karaktär finns starka skäl som även talar för överstatliga beslut. Det gäller framför allt sådana frågor som är gränsöverskridande, inte minst miljöfrågor och grundläggande mänskliga rättigheter. Detta är något som lyfts upp tydligt i diskussionsunderlaget.

Vi menar att internationell handel ökar möjligheten till global utveckling. Det är en grundläggande ståndpunkt för oss. Mer handel medför ge-

nerellt fler investeringar, stärkt konkurrenskraft och bättre levnadsstandard. Tätare handelskontakter bidrar till tekniköverföring från rika till fattiga länder, och detta är en nyckel om vi ska klara av klimatförändringarna.

Miljöpartiet vill att Sverige ska spela en aktiv och konstruktiv roll i det internationella samarbetet genom att handla och samarbeta med vår omvärld. Självständigt och demokratiskt deltagande såväl globalt som lokalt är grunden för de mellanstatliga samarbeten som Miljöpartiet förespråkar. Frihandels- och samarbetsavtal är en bra grund för detta. Vi ligger på för en bättre handelspolitik som tar hänsyn till sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter.

Som jag var inne på tidigare: Detta är också en grund för att vi ska kunna bli bättre på att hantera den teknikutveckling som kommer att krävas i samband med att vi hanterar klimatförändringarna. Det gäller naturligtvis både utsläppsminskningar och hur vi ska anpassa oss till de klimatförändringar som redan sker.

Vi ser positivt på kommissionens inriktning om att gränsöverskridande utmaningar, såsom klimatförändringar och inkluderande ekonomisk utveckling, bäst hanteras på EU-nivå. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att EU-samarbetet måste fortsätta att utvecklas och förbättras på ett sätt som respekterar subsidiaritetsprincipen så att medlemsstaternas nationella kompetens vad gäller budget, skatter, arbetsmarknadspolitik och social politik inte urholkas. Det är inte minst viktigt i dessa tider av brexit och annan skepticism mot EU-samarbetet.

Vi ser väldigt positivt på att kommissionen särskilt lyfter fram Agenda 2030 för hållbar utveckling som en gemensam referenspunkt för hur framtida insatser bör prioriteras för att bäst gagna den ekonomiska utvecklingen, planeten och människor runt om i världen, särskilt i utvecklingsländerna. Rättvis handel har fått en mer framträdande roll i kommissionens nya handelsstrategi än i tidigare handelsstrategier, vilket är ett viktigt steg i rätt riktning.

Att den svenska politiken för global utveckling slår fast att alla politiska beslut ska ta hänsyn till mänskliga rättigheter, människors demokratiska delaktighet, fattigdomsbekämpning och miljömässig hållbarhet ser vi som väldigt viktigt.

Jag vill även framhålla betydelsen av att frihandelsavtal inte får leda till sänkta nivåer när det gäller hälsa, miljö, djurskydd och säkerhet. Frihandelsavtal får heller inte leda till att de sociala, fackliga och ekonomiska rättigheterna i Sverige eller EU urholkas.

I Sverige finns sedan länge ett brett stöd i riksdagen för uppfattningen att frihandel i grunden är något positivt som kan leda till ökat välstånd. Därmed är det en viktig princip att värna. Med anledning av detta är det när man lyssnar till den här debatten och läser underlagen dock märkligt och anmärkningsvärt att oppositionen i sina reservationer inte nämner något om hållbarhetsmålen i Agenda 2030 eller om anständiga arbetsvillkor och en inkluderande ekonomisk utveckling. Jag hade hoppats att även där kunna hitta en gemensam linje, eftersom det här faktiskt är frågor som berör oss alla och är direktrelaterade till varandra i en global och handelspolitisk kontext.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag om att lägga utlåtandet till handlingarna.

Anf. 53 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi, som många redan har sagt, utlåtande NU8 *Granskning av kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen*. Min partikollega Johan Nissinen har redan yrkat bifall till vår motivreservation nr 1, vilket jag vill instämma i.

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna står för ett annat Europa. Vår vision är att återskapa ett mångfaldens Europa, ett Europa med fria självständiga nationalstater, där vi alla delar vårt gemensamma arv och till våra barn överlämnar allt gott som vi har tagit emot från våra förfäder. I vår vision om Europa värnas och frodas nationernas särart och kultur. Vi avvisar därmed utopiska fantasier om en mångkulturell värld utan gränser och en samling överförmyndare i fjärran land som ska besluta över vårt folks öde i allt fler frågor.

Globaliseringen för världens länder närmare varandra, inte minst genom handel och globala värdekedjor. I globaliseringens tidevarv blir det därmed allt viktigare att värna det egna. Svenskarna blott ett land hava på denna jord.

Vad jag dock vill vara ytterst klar med är att vi sverigedemokrater vill värna den gemensamma marknaden i Europa. I och med detta accepterar vi också vissa överstatliga inslag. En rad regler och institutioner skulle behöva kvarstå eller ersättas även i vår version av Europa.

Jag menar att det exempelvis behövs en skiljedomstol för handelsrelaterade frågor liksom tydliga regelverk för statsstöd. Det kan finnas mycket goda skäl till att skapa eller bibehålla institutioner som anger gemensamma standarder, till exempel kemikaliemyndigheten. Naturligtvis finns det fler sådana här saker. Patent- och immaterialrätt är också frågor som vi behöver samarbeta kring av frihandelsskäl.

Fru talman! Jag menar dock med bestämdhet att en frihandelsunion inte behöver ett parlament eller en flagga, inte heller strukturfonder och i princip ingen budget. Inte heller behövs en gemensam valuta, även om det naturligtvis från mitt perspektiv står de nationer som vill ha det fritt att skaffa det. På samma sätt kan länder som önskar samarbeta till exempel om energisäkerhet så göra. Men varför tvinga 28 länder till ett stelbent regelverk för att några få länder missköter sig?

Visst kan länder samarbeta om gränsöverskridande brottslighet, miljöfrågor, migration och gränsskydd. Men varför ska man koppla allt detta till frihandelsunionen och den gemensamma marknaden?

Till detta skulle jag vilja dra en liten anekdot. Det gäller strukturfonderna. Jag var och besökte ett företag hemma i mitt eget partidistrikt, Skaraborg. Företaget tillverkar möbler. Det har byggts upp under ungefär 100 år och är i dag ledande inom sin nisch. På tre år pumpade EU in pengar och bekostade en konkurrent till det här företaget. Man betalade 50 procent av investeringarna, eller om det till och med var mer än så, och byggde upp en lika stor konkurrerande produktionskapacitet i ett land inte särskilt långt från oss. Det kan aldrig vara rätt att vi ska betala för att få konkurrens. Som alla vet betalar vi ett tjugotal miljarder per år eller någonting i den stilen i nettoavgift till EU – för att finansiera vår egen undergång, om man får hårdra det lite grann.

Jag har svårt att förstå varför ni andra partier anser er behöva överförmyndare som beslutar allt mellan himmel och jord åt er. Litar ni inte på ert eget och svenska folkets omdöme? Varför önskar ni att ledare som svenska folket inte har valt och heller inte kan avsätta ska bära ansvar för vår nations öde?

Nej, låt oss i stället ta sikte mot ett fritt Europa med demokratiska självständiga nationalstater, där dagens EU ersätts med en ren frihandelsunion i enlighet med kommissionens scenario två i dess vitbok om EU:s framtid.

Jag noterar att ingen ännu har begärt replik. Jag hade gärna pratat lite med Moderaternas Hans Rothenberg, som tidigare tog replik på min kollega Johan Nissinen. Det känns lite märkligt: Vi sverigedemokrater har drivit en något annan linje vad gäller migrationsfrågor, fri rörlighet och sådant i ungefär sju år. Nu senast röstade Moderaterna på sin stämma för ett nationellt tiggeriförbud, och man säger sig nu stå för en stram migrationspolitik. Men Rothenberg lever kvar i det gamla, i Reinfeldts Moderaterna, och attackerar med den retoriken Sverigedemokraterna. Min fråga till Rothenberg är: Fick du inte memot?

Anf. 54 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! Efter denna adrenalininstinna inbjudan till debatt kastar jag tillbaka handsken.

Jag har nu hört Josef Fransson tala om mycket elände. Frihandeln ska vi ha, men vi ska inte ha några konstruktioner som gör frihandeln lättare. Av missunnsamhet ska vi inte betala pengar för att andra ska kunna konkurrera med oss. Men det här är den ömsesidighet som Sverigedemokraterna inte har förstått. Ömsesidigheten för Sverigedemokraterna är när man är ömsesidig med sig själv och sina egna intressen och inte bryr sig om någon annan.

Jag har i den här debatten tagit repliker på tre personer representerande två partier, Vänstern och Sverigedemokraterna. Det finns anledningar till det – dels att det är ni som har reserverat er, dels att det är ni som står för ytterlighetsståndpunkterna. Ni vill ha det goda men aldrig ge någonting för att få någonting gott.

Jag tänker inte gå in i varje detalj som Josef Fransson utgöt sig kring. Men det var en sak som jag blev lite fundersam över och gärna skulle vilja ha en förklaring till. Josef Fransson sa att Sverigedemokraterna vill återskapa ett Europa. Vilket Europa? Är det Europa före 1989 – då muren föll – när halva Europa var tyngt under kommunistiskt ok? Är det Europa före 1945, som var tyngt under fascismens ok? Är det 1800-talets preussiska Europa? Är det Europa på vikingarnas tid? Vilket Europa är det Josef Fransson vill återskapa?

Anf. 55 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är inte helt ovanligt att man får den här barnsliga retoriken slängd på sig från Hans Rothenberg. Jag tror inte att det råder något som helst tvivel om att Hans Rothenberg mycket väl förstår vad jag menar. Europa har absolut haft en mycket lång och blodig historia under många epoker. Men till slut ledde den fram till exempelvis Berlinmurens fall och att vi har en lång rad nationalstater i Europa med särarter och egna kulturer

som är värda att bevara. Rothenberg framstår för mig som en internationa-
list som vill likrikta ungefär som byråkraterna nere i EU, men han får rätta
mig om jag har fel.

Jag tycker att detta bara är ett barnsligt påhopp. Jag tror att Hans
Rothenberg mycket väl vet vad jag menar med att vi vill återskapa ett
Europa av självständiga nationalstater. Jag vet inte hur man kan missförstå
det.

Anf. 56 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Fru talman! Josef Fransson tiggde och bad om en replik. När han får
repliken är det en ursäkt för att skicka okvädingsord på mig som debattör
i stället för att kritisera partiet och det jag representerar. Det var viktigare
att säga att Hans Rothenberg är barnslig. Ska man vara riktigt barnslig kan
man väl säga: Den som sa det var det.

Jag undrar faktiskt vad det är för Europa som Josef Fransson vill åter-
skapa. Det var ingen barnslig fråga, utan en seriös fråga. Om det är någon
kontinent som har ett blodigt förflutet, med diktaturer, förtryck och folk-
utrotning, är det Europa. Det gäller inte bara judar utan många folkslag,
och det pågår fortfarande i Europa och dess närhet.

Josef Fransson väljer i stället att ge sig på en enskild ledamot. Det kan
vi göra i andra sammanhang där det inte tv-sänds – det kanske blir mer
aptitligt att ta en sådan fajt. Men i sin iver att göra detta skymmer Josef
Fransson sina egna idéer och sina egna tankar och vill inte ge svar.

Europa är en kontinent bestående av nationalstater. EU består än så
länge av 28 nationalstater, som har sina egna särarter och egenheter. Det
är egentligen ingenting som hindrar dem från att utveckla dessa egenheter.
Åk runt i Europa och besök andra länder och se att det finns särarter! Passa
på att göra detta medan det fortfarande råder fri rörlighet för människor!
Passa på att åka till Storbritannien och se att det finns fri rörlighet där!

Jag undrar fortfarande vilket Europa det är Josef Fransson längtar efter.
Är det ett kommande Europa under ett annat förtryck?

(Applåder)

Anf. 57 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Fru talman! Återigen: Det jag efterfrågat i mitt anförande och i replik-
skiftet är ett Europa med självständiga nationalstater där respektive nation
bestämmer över sitt eget öde. Varför skulle vi inte kunna göra det här i
Sverige? Varför behöver vi överförmyndare nere i Bryssel som tar beslu-
ten åt oss, Hans Rothenberg? Är inte du och jag och våra väljare tillräckligt
kloka för att kunna bestämma vilken energipolitik vi ska ha, vilken klimat-
politik vi ska ha och om vi ska ha det ena med det andra? Vi har en livlig
debatt i Sverige. Vi behöver inte socialistiska byråkrater nere i Bryssel som
talar om detta för oss.

Det talas om fred i Europa. Europa kanske är något sämre än vissa
andra. Men samma problem finns väl i Asien, forna Sovjetunionen och
sådant som kanske till och med överstiger Europas blodighet eller i varje
fall motsvarar den.

Jag anser inte att det var Europeiska unionen som skapade fred i
Europa. Däremot köper jag rakt av att handel är någonting som binder ihop
länder. Jag menar att det är fullt tillräckligt.

Det var någon liberal debattör som vid något tillfälle sa att det aldrig hänt i världshistorien att en demokratisk stat har attackerat en annan demokratisk stat. Jag vet inte om det stämmer precis till hundra procent. Det vågar jag inte säga. Men det är väl ändå demokratiska stater i Europa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Prot. 2017/18:23
25 oktober

-----
*Granskning av
kommissionens
diskussionsunderlag
om globaliseringen*

§ 14 Biogas i naturgasnätet

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU7
Biogas i naturgasnätet (prop. 2016/17:202)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12 51 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SfU8 Riksrevisionens rapport om lärdomar av flyktingsituationen hösten 2015

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Fördjupade analyser m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (M, SD)

Votering:

180 för utskottet

110 för res. 1

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2017/18:23
25 oktober

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 21 MP, 17 C, 16 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 1: 1 S, 70 M, 38 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Petter Löberg (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Kapacitetsanpassat mottagande m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

250 för utskottet

40 för res. 2

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 69 M, 21 MP, 17 C, 16 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 2: 1 M, 38 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

SfU9 Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar

Punkt 1 (Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag)

1. utskottet

2. res. (KD)

Votering:

277 för utskottet

13 för res.

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 70 M, 38 SD, 21 MP, 17 C, 16 V, 16 L, 2 -

För res.: 13 KD

Frånvarande: 16 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU2 Reglerna om finansiering av kärnavfallshanteringen

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU9 Elberedskapsavgift

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU3 Undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen vid tillströmning av asylsökande

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

250 för utskottet

39 för res.

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 69 M, 21 MP, 17 C, 16 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res.: 38 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 14 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

MJU5 Miljöbedömningar

Punkt 3 (Verksamheter som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska miljöbedömas m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

157 för utskottet

132 för res. 2

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 70 M, 38 SD, 17 C, 16 L,

13 KD, 1 -

För res. 2: 95 S, 21 MP, 16 V

Avstod: 1 -

Frånvarande: 16 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Johan Löfstrand (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Miljöorganisationers tillgång till rättslig prövning)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

268 för utskottet

20 för res. 4

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 70 M, 38 SD, 20 MP, 17 C, 16 L, 13 KD, 2 -

För res. 4: 3 S, 1 MP, 16 V

Frånvarande: 18 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Sultan Kayhan och Lawen Redar (båda S) samt Lorentz Tovatt (MP) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mattias Vepsä (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

NU5 Ändringar i konkurrenslagen
Kammaren biföll utskottets förslag.

NU6 Lagändringar till följd av en samlad förordning om EU-varumärken
Kammaren biföll utskottets förslag.

NU8 Granskning av kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen

Punkt 1 (Övergripande om kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (SD)

Votering:

251 för utskottet

39 för res. 1

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 70 M, 21 MP, 17 C, 16 V, 16 L, 13 KD, 1 -

För res. 1: 38 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Punkt 2 (Globaliseringen och handel)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av:

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (M, C, L, KD)

Votering:

133 för utskottet

117 för res. 2

40 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 20 MP, 16 V

För res. 2: 70 M, 1 MP, 17 C, 16 L, 13 KD

Avstod: 38 SD, 2 -

Frånvarande: 16 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Marco Venegas (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Investeringsskydd och tvistlösning)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av:

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 4 (M)
3. motiveringen i res. 5 (V)

Förberedande votering:

Kammaren antog med acklamation res. 4 som motförslag i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

194 för utskottet

79 för res. 4

17 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 1 M, 38 SD, 21 MP, 17 C,

16 L, 3 KD, 1 -

För res. 4: 69 M, 10 KD

Avstod: 16 V, 1 -

Frånvarande: 16 S, 13 M, 8 SD, 4 MP, 5 C, 5 V, 3 L, 3 KD, 2 -

Annika Eclund, Robert Halef, Magnus Oscarsson, Mikael Oscarsson och Tuve Skånberg (alla KD) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU7 Biogas i naturgasnätet

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2017/18:35 Kontroll av biometriska kännetecken i resehandlingar

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 oktober

2017/18:51 Sverige bilden

av *Carl-Oskar Bohlin* (M)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:52 Trafikverkets projekt Rätt väghållaransvar
av *Erik Ottoson* (M)
till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 oktober

2017/18:145 Tillfångatagna svenska IS-terrorister
av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:146 Antalet vargar i Sverige

av *Erik Ottoson* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2017/18:147 Regeringens position angående glyfosat

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2017/18:148 Arbetet med en oberoende antidopningsorganisation

av *Saila Quicklund* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 25 oktober

2017/18:110 Situationen i Afghanistan

av *Maria Andersson Willner* (S)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:96 Fyrspår genom Halland – en framtidsfråga för Väst-sverige

av *Larry Söder* (KD)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:97 Polisutbildning i Västsverige

av *Larry Söder* (KD)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:100 Östlig förbindelse i Stockholms län

av *Erik Ottoson* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:107 Villkoren för polisens verksamhet i Västmanland

av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:114 Trafiksituationen på E6

av *Niklas Karlsson* (S)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.11.

Prot. 2017/18:23
25 oktober

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 30 (delvis)
och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om vice ordförande i utskott	1
§ 2 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	1
§ 5 Riksrevisionens rapport om lärdomar av flyktingsituationen hösten 2015	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU8	2
Anf. 1 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	2
Anf. 2 PAULA BIELER (SD).....	2
Anf. 3 CARINA OHLSSON (S).....	4
(Beslut fattades under § 15.)	6
§ 6 Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar	6
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2017/18:SfU9	6
Anf. 4 ARON MODIG (KD)	6
Anf. 5 MARIE OLSSON (S)	8
Anf. 6 HELENA BONNIER (M).....	9
Anf. 7 JULIA KRONLID (SD).....	10
Anf. 8 SOLVEIG ZANDER (C).....	11
Anf. 9 EMMA CARLSSON LÖFDAHL (L).....	12
(Beslut fattades under § 15.)	13
§ 7 Reglerna om finansiering av kärnavfallshanteringen	13
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU2	13
(Beslut fattades under § 15.)	13
§ 8 Elberedskapsavgift	13
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU9	13
(Beslut fattades under § 15.)	13
§ 9 Undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen vid tillströmning av asylsökande	13
Civilutskottets betänkande 2017/18:CU3.....	13
Anf. 10 ROGER HEDLUND (SD)	13
Anf. 11 LEIF NYSMED (S)	15
Anf. 12 EMMA HULT (MP).....	16
(Beslut fattades under § 15.)	17
§ 10 Miljöbedömningar	18
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2017/18:MJU5	18
Anf. 13 SARA KARLSSON (S).....	18
Anf. 14 EMMA NOHRÉN (MP).....	19
Anf. 15 JENS HOLM (V)	20
Anf. 16 JOHAN HULTBERG (M)	22
Anf. 17 JENS HOLM (V) replik.....	24
Anf. 18 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	24
Anf. 19 JENS HOLM (V) replik.....	24
Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	25
Anf. 21 MARTIN KINNUNEN (SD)	26
Anf. 22 RICKARD NORDIN (C).....	27
Anf. 23 SARA KARLSSON (S) replik.....	28

Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik	28
Anf. 25 SARA KARLSSON (S) replik	29
Anf. 26 RICKARD NORDIN (C) replik	29
Anf. 27 LARS TYSKLIND (L).....	30
Anf. 28 JENS HOLM (V) replik	31
Anf. 29 LARS TYSKLIND (L) replik	31
Anf. 30 JENS HOLM (V) replik	32
Anf. 31 LARS TYSKLIND (L) replik	32
Anf. 32 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	33
(Beslut fattades under § 15.).....	34
§ 11 Ändringar i konkurrenslagen	34
Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU5	34
(Beslut fattades under § 15.).....	34
§ 12 Lagändringar till följd av en samlad förordning om EU-	
varumärken	34
Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU6	34
(Beslut fattades under § 15.).....	34
§ 13 Granskning av kommissionens diskussionsunderlag om	
globaliseringen	35
Näringsutskottets utlåtande 2017/18:NU8.....	35
Anf. 33 HANS ROTHENBERG (M)	35
Anf. 34 JOHAN NISSINEN (SD).....	37
Anf. 35 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	38
Anf. 36 JOHAN NISSINEN (SD) replik.....	39
Anf. 37 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	39
Anf. 38 JOHAN NISSINEN (SD) replik.....	40
Anf. 39 PETER HELANDER (C).....	40
Anf. 40 HÅKAN SVENNELING (V).....	42
Anf. 41 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	44
Anf. 42 HÅKAN SVENNELING (V) replik	44
Anf. 43 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	45
Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V) replik	46
Anf. 45 TINA ACKETOFT (L)	46
Anf. 46 PENILLA GUNTHER (KD).....	48
Anf. 47 JENNIE NILSSON (S).....	50
Anf. 48 HÅKAN SVENNELING (V) replik	52
Anf. 49 JENNIE NILSSON (S) replik	53
Anf. 50 HÅKAN SVENNELING (V) replik	53
Anf. 51 JENNIE NILSSON (S) replik	53
Anf. 52 LORENTZ TOVATT (MP)	54
Anf. 53 JOSEF FRANSSON (SD).....	56
Anf. 54 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	57
Anf. 55 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	57
Anf. 56 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	58
Anf. 57 JOSEF FRANSSON (SD) replik.....	58
(Beslut fattades under § 15.).....	59
§ 14 Biogas i naturgasnätet	59
Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU7	59
(Beslut fattades under § 15.).....	59
Ajournering.....	59

Återupptaget sammanträde	59
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	59
SfU8 Riksrevisionens rapport om lärdomar av flyktingsituationen hösten 2015	59
SfU9 Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar	60
FöU2 Reglerna om finansiering av kärnavfallshanteringen	60
FöU9 Elberedskapsavgift	60
CU3 Undantag från vissa bestämmelser i plan- och bygglagen vid tillströmning av asylsökande	61
MJU5 Miljöbedömningar	61
NU5 Ändringar i konkurrenslagen	62
NU6 Lagändringar till följd av en samlad förordning om EU-varumärken	62
NU8 Granskning av kommissionens diskussionsunderlag om globaliseringen	62
NU7 Biogas i naturgasnätet.....	63
§ 16 Bordläggning	63
§ 17 Anmälan om interpellationer	63
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar	64
§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor	64
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.11.	65